Herman van der Lee

"EN NOOIT GAAN DE STONDEN DER VRIENDSCHAP VOORBIJ"

De Arbeiders Jeugd Centrale in Vlaardingen

In dit artikel over het ontstaan en de activiteiten van de AJC afdeling Vlaardingen heb ik er van afgezien om van jaar tot jaar haar belevenissen vast te leggen. Mijn opzet is geweest met een inhoudelijke omschrijving van de diverse uitingsvormen van de AJC ook degenen bij wie weinig of niets van deze vereniging bekend was, enig inzicht te geven in haar betekenis.
Als de afkorting AJC ergens valt, komen al snel de woorden 'Paasheuvel' en 'Koos Vorrink' naar boven. De niet-ingewijden betrekken er dan min of meer smalend de 'Meiboom' bij. Want wie waren het die al in de jaren twintig van de vorige eeuw onder de Meiboom op de Paasheuvel dansten? Inderdaad, die vreemd uitgedoste AJC'ers.

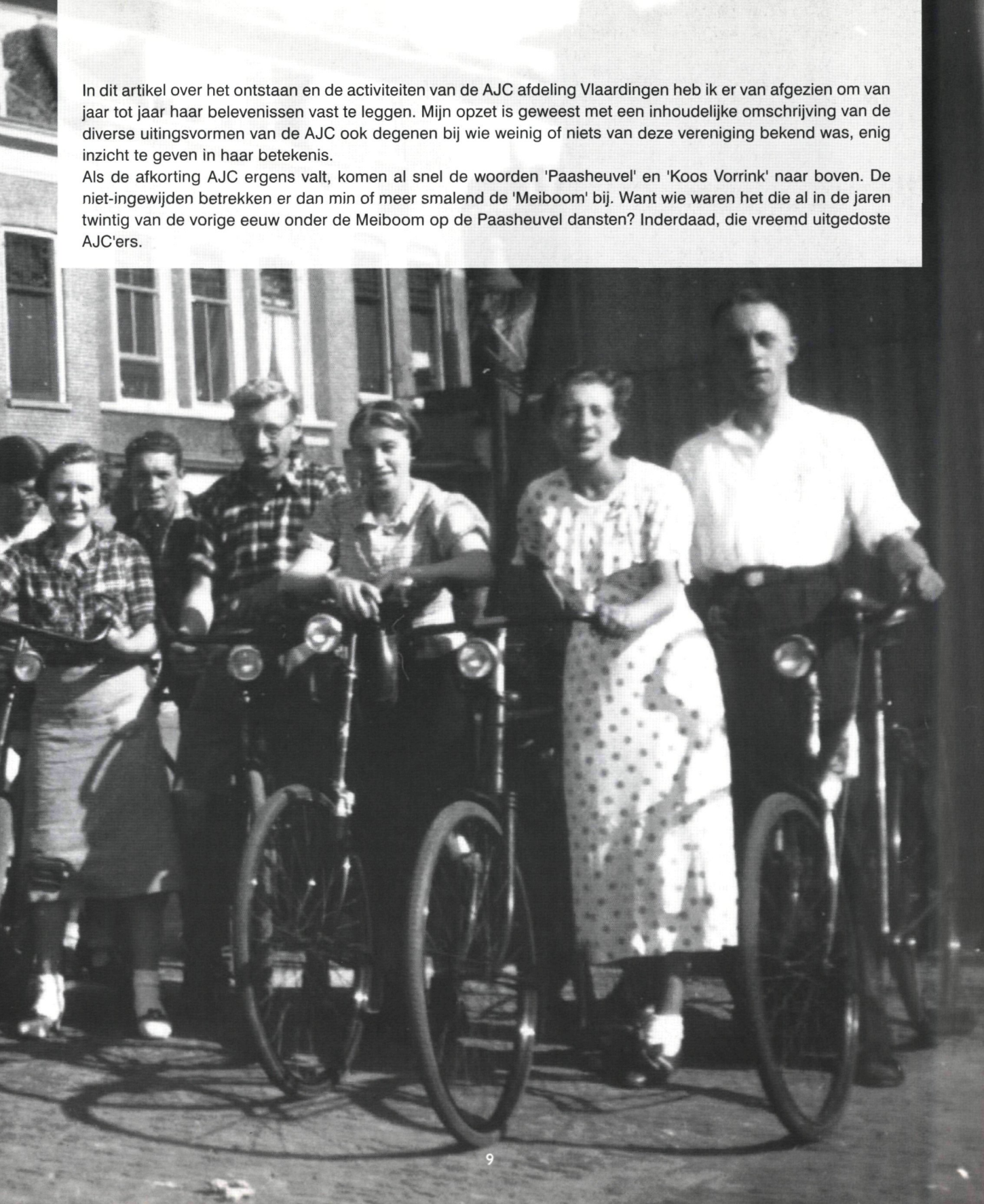

Koos Vorrink schreef in 1923 over de in dat jaar aangekochte Paasheuvel:
"...dat het jonge proletariaat het veel zwaarder heeft dan de gegoede klasse. De zware en langdurige arbeid in fabrieken en werkplaatsen doodt de levenslust en dadendrang. De hogere waarden van het leven krijgen geen kans. Wel vindt men allerwegen en in walgelijke overvloed de stompzinnige, zwoele, onreine ontspanning van grammofoon, voetbalmatch, kroeg, bioscoop, kabaret, danszaal en prikkellectuur".

Het is duidelijk dat de Vlaardinger Koos Vorrink een gedreven mens was. Zijn woorden lieten weinig twijfel over zijn mening over de uitwassen van de kapitalistische wereld.
Hoe de arbeidersjongeren steun bij elkaar zoeken om zich in clubverband te verzetten tegen die maatschappij blijkt uit een passage, waarin Koos Vorrink zijn geloof in een nieuwe wereld omschrijft:

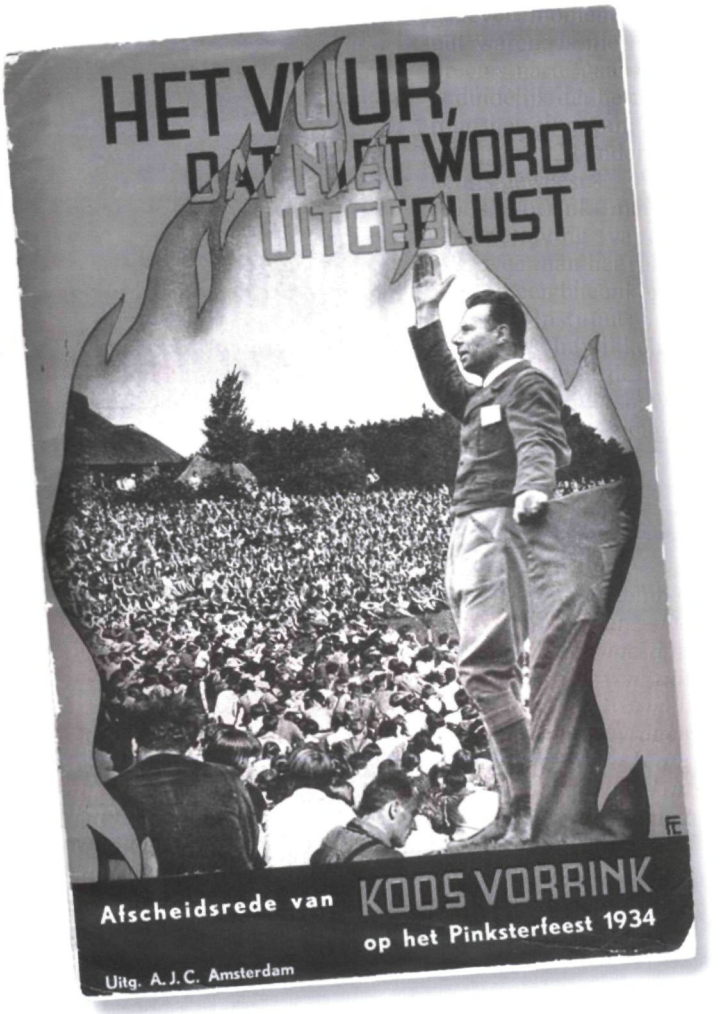

"Die nieuwe wereld vraagt een nieuwe mens, een gemeenschapsmens, die weet dat geen vreugde bloeien kan op een levensakker die gemest is met het leed, zorg en pijn van anderen. De nieuwe mens die van zichzelf het beste geeft en daarmee zijn leven verrijkt. Reeds gaat een golf van machtig enthousiasme door brede lagen van jonge arbeiders en arbeidsters, die de gore bedwelming van deze rotte maatschappij niet langer aanvaarden. In hen wordt de nieuwe mens geboren".

In woord en geschrift was Koos Vorrink tot 1934, het jaar dat hij voorzitter werd van de Sociaal Democratische Arbeiders Partij, in hoge mate de man die het gezicht van de arbeidersjeugd in de AJC heeft bepaald. Vorming die veel stadgenoten kregen en die bepalend zou zijn voor hun verdere leven.
Mede daardoor is ook de mythe ontstaan dat Koos Vorrink de oprichter zou zijn van de landelijke AJC en betrokken was bij de oprichting van de Vlaardingse AJC. Geen van beide is juist.
De landelijke AJC werd in 1918 opgericht op initiatief van de SDAP, de Sociaal Democratische Arbeiders Partij en het NVV, het Nederlands Verbond van Vakverenigingen. De eerste voorzitter was Piet Voogd.
Er was een generatie opgestaan, die zich bezighield met de samenleving, muziek, zang, dans, de natuur en kamperen. Voor die tijd niet gebruikelijk.

De AJC nu ook in Vlaardingen
In Vlaardingen waren het de SDAP en het NVV die in 1920 de voorvechter A.W. Schoonhoven toestemming gaven de AJC op te richten. Op 5 juni 1920 was het zover.

Het feit van deze oprichting kom ik aan de weet door Arie Pleijsier, jarenlang secretaris van de Vlaardingse SDAP, redacteur van het Sociaal Democratische Dagblad Voorwaarts, onderwijzer in Vlaardingen en bekend schrijver.
Arie Pleijsier herinnert in een artikel in 'Voorwaarts' van 21 september 1929 aan *"deze eerste editie onzer jeugdige onbezonnenheid in het wijdberoemde Haringstadje".* In hetzelfde artikel wijst hij de Amsterdammer A.W. Schoonhoven aan als de geestelijke vader van de Vlaardingse AJC. In Mokum had deze figuur een krachtdadig aandeel gehad in alle opstanden tegen het wettig gezag.

Pleijsier schrijft verder: *"Hij had zich hieraan ontworsteld door zelf sigaren te gaan maken, die hij verkocht in een winkeltje aan de Waalstraat. Maar de AJC heeft hij opgericht. Reeds zijn derde poging op de afdelingsver-*

Koos Vorrink spreekt op de Paasheuvel.

A.W. Schoonhoven, omstreeks 1920 in de deuropening van zijn sigarenwinkel aan de Waalstraat 36.

gadering van de Vlaardingse SDAP slaagde. De leden kwamen bij tientallen, als haringen in een ton van een overvloedige vangst. Maar er waren geen vaten om ze behoorlijk te verwerken".
Schoonhoven praatte veel over het Amsterdamse palingoproer en over de misstanden, waarbij hij zelf daadwerkelijk betrokken was geweest. Las ook veel voor en maakte de muziektent op het Flardingaveld aan de Hofsingel tot een soort Vlaardingse Olympus.
Maar de jongens en meisjes waren niet gekomen om te horen praten. Ze wilden **zelf** wat doen en daarmee kwamen ze op een terrein waar hun leider hen niet kon volgen. Er kwamen 'Sport Na Arbeid', handwerkavonden en gymnastiek. De eigen activiteiten kregen de overhand. Het was niet wat Schoonhoven zich als doel had gesteld en hij verliet de AJC.

Celi Sprij, oud AJC'ster van de afdeling Vlaardingen weet nog dat haar opa de zelfgemaakte sigaren op de markt in Rotterdam ook persoonlijk ging verkopen.
Begonnen in een winkeltje aan de Waalstraat gingen de zaken blijkbaar zo goed dat Schoonhoven een pandje kocht in de Pepersteeg, nummer 17 (de huidige Peperstraat). Celi herinnert zich nog levendig haar bezoeken als kleuter aan dat winkeltje. De gesprekken liepen daar zo hoog op dat zij dacht dat de mensen, die naast elkaar op de bank zaten, hevig aan het ruziezoeken waren. Zij vond dat heel eng, maar oma stelde haar gerust. Die legde uit dat deze bezoekers alleen maar bezig waren elkaar met enige stemverheffing duidelijk te maken op welke manier de maatschappij verbeterd moest worden.

De gedachte de maatschappij te kunnen verbeteren loopt als een rode draad door de arbeidersbeweging. En ook de AJC blijft ermee bezig, de zelfwerkzaamheid speelt daarbij een grote rol.
In 1934, het jaar dat Koos Vorrink de overstap van de AJC naar de SDAP maakte, richt Arie Pleijsier zich onder zijn schuilnaam mr Punch tot de AJC'ers, in de brochure 'WIJ BOUWEN', met als kop
'SMEDERS WILLEN WIJ ZIJN VAN EIGEN LOT'
"Neem nou bijvoorbeeld Koos Vorrink. Hij is een knappe kerel, anders was hij geen partijvoorzitter geworden. Van hem wordt verwacht dat hij de zelfwerkzaamheid van de partijgenoten in deze moeilijke tijden zal opvoeren tot de hoogst-bereikbare macht. In dat opzicht kan gesproken worden van 'zijn leerschool in de AJC'.
Want daar heeft hij alles gedaan wat hij kon om jullie allemaal aan het werk te zetten.
Iedere beweging is precies waard wat haar leden doen - aan zichzelf - en aan het werk voor allen.
Hij heeft jullie gezegd: "gaat naar de natuur". En we hebben kamphuizen gebouwd, openluchttheaters aangelegd en Pinksterfeesten georganiseerd. Hij heeft verteld "ontwikkel je lichaam, opdat je gezond bent en je vreugde op een mooie manier kunt uiten". Waarop wij met z'n allen aan het dansen zijn geslagen en we ons aangeleerd hebben er behoorlijke muziek bij te maken.
Genoeg voorbeelden die duidelijk aangeven dat hij ons allemaal zelf aan het werk heeft gezet voor een betere gemeenschap.
Wat een ieder met zijn beweging bereikt is af te meten aan de zelfwerkzaamheid van de leden. Werken aan een eigen opbouw, aan eigen zuivering, aan eigen vernieuwing!
De weg, die wij allen hebben afgelegd, heeft ons sterk gemaakt".

Deze jeugdbeweging is al langer opgeheven dan zij van 1918 tot 1959 actief is geweest, maar was van grote betekenis, ook in Vlaardingen.

Pioniers

Hoe ging dat in die eerste tijd?
Mien Webers en Mar Sprij bleven vrijwel direct vanaf de oprichting heel lang in de AJC. Mien herinnert zich dat zij als dertienjarige voor de SDAP de oprichtingsfolders van de AJC rondbracht.
In zaal Excelsior aan de Oosthavenkade verschenen twintig jongens en meisjes. Mien was ook van de partij, hoewel je eigenlijk veertien moest zijn. Alle arbeiderskinderen werkten al op die leeftijd. Zij kwam uit een gezin met veertien kinderen, vader was koetsier.
De activiteiten bestonden toen uit een handwerkclub voor

meisjes. Jongens en meisjes konden samen aan houtsnijden, figuurzagen en toneel doen. Bij de AJC was het er in die tijd vooral om begonnen de jeugd van de straat te houden.
Elke zaterdagavond was er onder leiding van een socialistische onderwijzer een zangavond in het Handelsgebouw aan de Parallelweg. In clubverband werd er veel geroeid en gewandeld.
Een jaar na de oprichting werd Mar Sprij lid. Financieel was dit geen probleem. Mar was lid van de Metaalbewerkersbond, die zijn contributie voor de AJC betaalde. Achter dit edele gebaar ging ook een andere bedoeling schuil. Diverse bonden wilden wel iets voor de jeugdleden organiseren.
Mar lustte, zoals velen, wel een borreltje, maar was daar al snel van genezen. Hij stelde grinnikend vast dat het drinken van alcoholhoudende dranken in de AJC van het begin af taboe was. Hij paste zich snel aan en was daar op hoge leeftijd nog blij om.

Trouwfoto van M. en M. Sprij-Webers, 12 december 1928.

In de AJC leerde je op eigen benen staan en omgaan met anderen. *"Ik heb er toch mijn ontwikkeling gekregen"*, aldus Mar. In zijn herinnering is het de beste tijd van zijn leven geweest.
Ongetwijfeld zal daarbij meegespeeld hebben dat één van de eerste AJC-huwelijken gesloten is tussen Mien en Mar. Vanaf 12 december 1928 gingen zij als het echtpaar M. en M. Sprij-Webers door het leven en hielden dat een 'eeuwigheid' vol. Toen Mar in 1996 overleed, waren zij 68 jaar getrouwd. Mien overleed in 2000 op 93-jarige leeftijd.
Mar kon enthousiast vertellen over zijn AJC-tijd. In het begin speelde hij in de voetbalclub van de AJC: Sport Na Arbeid, SNA. Voetballen mocht toen nog, het werd voorlopig als een weliswaar slechte gewoonte geaccepteerd. Namens de SDAP was Jan Buis de man, die min of meer als toeziend voogd ervoor zorgde dat het voetballen niet leidde tot uitspattingen. Koos Vorrink was immers de man die het voetballen eenzelfde kwaliteit meegaf als de 'onreine ontspanning van kroeg en bioscoop'.
Omdat voetbal leidt tot verdwazing en het te veel gaat om prestatie en het wedstrijdelement overheerst, legt de voetbalclub dan ook snel het loodje, men vond het niet passend in de cultuur van de AJC.

Wandelen en volksdansen worden daarentegen als gezonde en pedagogisch verantwoorde beweging gepropageerd. Wandelen MOET, het is een stuk levensstijl en zal dan ook tot in lengte van dagen in de AJC-tijd beoefend blijven worden. Als de AJC binnen de bebouwde kom wandelt geeft de term *marcheren* de situatie beter weer. Vanaf het prille begin stelt de AJC zich fier op, als zij zich aan de mensen presenteert.
Keurig in rijen van drie marcheert zij al zingend en met de vlaggen voorop door de straten. Behalve als een kerk gepasseerd wordt, dan stopt het zingen even. Eenmaal buiten de bebouwde kom wordt het echt wandelen. Wandelen wordt als een kunst en als een deel van de opvoeding gepropageerd. Heerlijk samen de vrije natuur in, dat is één van de uitgangspunten.

Ook binnen actief

Met name om bekendheid te geven aan haar doelstellingen worden er in 1921 in De Harmonie meerdere bijeenkomsten gehouden.
Koos Vorrink is de eerste die op 29 januari 1921 spreekt in zijn functie van secretaris van het AJC-hoofdbestuur en redacteur van 'Het Jonge Volk', maandblad van de AJC.
Op 12 maart voeren de leden van de Vlaardingse afdeling toneelstukjes op, afgewisseld met het optreden van de Arbeidersmuziekvereniging 'Voorwaarts'. Op 7 mei

is er opnieuw het optreden van de AJC -leden, aangevuld met marsmuziek van 'Voorwaarts'. De hoofdmoot is de toespraak van Jan Buis, die vertelt over zijn bezoek aan een Jeugdfeest van de Socialistische Jeugd Internationale, de SJI, in het Duitse Bielefeld, waar samen met Koos Vorrink honderd deelnemers uit Nederland aanwezig waren.

In de jaren twintig werden de kosten van zo'n bijeenkomst bestreden door het enthousiast verzamelen van advertenties. Door de veelheid ervan werd het programma van de feestavond op 17 februari 1923 er zelfs door weggedrukt. Ze gaven wel weer een inzicht in de sympathisanten van de AJC. Dameshoedenmagazijn Weerheim en de Fijnstrijkerij Hoorweg waren er altijd bij. Jan Buis en Jan Hoorweg waren eigenaren van die zaken. Het tweetal was bovendien raadslid voor de SDAP, en dat schept extra verplichtingen.
Nog vijf middenstanders prezen hun zaken aan en zorgden ongetwijfeld samen voor een flinke advertentieopbrengst. De Coöperatie stond ook vermeld, met de minder vleiende tekst: *"Iedere Arbeider die geen lid is van de Coöperatie, is een Ezel"*.
Door middel van het programma willen de *"jeugdige wezens van de AJC in hun jeugdig gemoed uiting geven aan hun verlangen naar een wereld van vreugde, licht en zonneschijn"*.
Het jeugdig koor zingt onder leiding van de heer Drop. W. de Zwart en W. v.d. Berg zijn de solisten. Het bekende Vlaardingse Strijkorkest verleent zijn medewerking. De AJC'ers komen ook in actie met een tweetal toneelstukjes met de geheimzinnige titels: Manus de Snorder en Janus de Wonderdokter. De feestrede wordt uitgesproken door Arie Pleijsier.
Het wonderlijke van de opzet van dergelijke avonden was dat er in feite niets te vieren viel, maar dat het samenzijn in deze vorm als een FEEST werd beschouwd. En die naam kreeg zo'n avond dus vanzelfsprekend mee. In de volgende jaren zouden er nog vele van soortgelijke FEEST-avonden volgen.

De allereerste strandzesdaagse

De personen die min of meer betrokken waren bij het richting geven aan de AJC en met name aan de Vlaardingse loot van deze stam, zochten ook op een andere manier naar wegen om uiting te geven aan hun drang naar een wereld van vreugde, licht en zonneschijn.
Het was Koos Vorrink, die Arie Pleijsier en enkele vrienden in 1920 uitnodigde voor een strandtocht van Hoek van Holland naar Den Helder. *"Ik begin langzamerhand in een stadium van dolzinnig enthousiasme te geraken over een wandelplan dat in mijn vindingrijke brein is opgekomen"*, schreef Koos niet erg bescheiden. *"Langs de kust is het ongeveer 118 km, dus als we een week lopen is het maar 17 km per dag"*, voegde hij daar nog heel optimistisch aan toe. Het voorstel viel blijkbaar in de smaak, want al op maandagmorgen 9 augustus 1920 vertrok het gezelschap van vier mannen met de trein naar Hoek van Holland. Jan Buis werd omgedoopt tot Jan Panama vanwege de hoedenzaak van zijn vrouw. Jan Hoorweg was eigenaar van een fijnstrijkerij, dus Jan Strijkijzer was snel verzonnen. Dat gold ook voor Arie Pleijsier, want die schreef al onder de schuilnaam mr Punch. Koos Vorrink werd kortheidshalve Kobus genoemd en tot Hoofd van de tocht gepromoveerd. Onderweg sloot zijn broer Jan zich bij het groepje aan en werd vanwege zijn mooie zangstem omgedoopt tot Caruso.
Het hele verhaal is te vinden in de kostelijke reisbeschrijving van Arie Pleijsier, 'ZES DWAZE DAGEN' (1923). De gelukkige bezitters van dit boek zouden het lezen en herlezen. Aan het slot van het boek liet Arie Pleijsier zijn fantasie de vrije loop door te stellen dat na een aantal jaren hun illustere voorbeeld gevolgd zou worden door een grote groep AJC'ers. Dat is nooit gebeurd.
Het zou tientallen jaren duren voordat een willekeurige groep mensen opnieuw deze strandtocht ging maken. Inmiddels is het een jaarlijks terugkerend evenement geworden.

Eén te zijn met anderen...

Het verlangen om samen te zijn met gelijkgezinden leidt al snel tot deelname aan Gewestelijke Jeugdfeesten. Het Gewest Zuid-Holland organiseert steeds in een andere afdeling een weekend-bijeenkomst, waar gevolksdanst wordt, spelen worden gedaan en stadswandelingen gemaakt. Huisvesting bij pleegouders voor één nacht drukt de kosten. Op deze manier maken de Vlaardingers in de jaren twintig kennis met de AJC'ers in Leiden, Delft, Boskoop, Dordrecht en Schiedam. Zij maken zodoende ook kennis met figuren uit de landelijke beweging, zoals b.v. in 1929 in Schiedam, waar in het Volkspark Jan Oudegeest, voorzitter van de SDAP, de jonge deelnemers toespreekt.
Met de gelijkgezinden konden de AJC'ers uiteraard goed opschieten. Met de 'anderen' was het soms minder goed omgaan. Het Jeugdfeest in Leiden 1923 heeft in die zin geschiedenis geschreven. Vanzelfsprekend maakten de wandelingen een onderdeel van het feest uit. Katwijk leek een vriendelijk collega-vissersdorp voor de Vlaardingers, maar het bezoek werd niet op prijs gesteld en het bleef niet bij spottende opmerkingen. Met blote vuisten, slagwapens en klinkers werden de AJC'ers belaagd.
Onder de leuze *"Leve Willemien, weg met alle socialen"* overvielen de Katwijkse vissers de wandelende groep.
Het landelijk orgaan 'Het Jonge Volk' schreef een maand na die gebeurtenis: *"Zolang de stenen niet in de groep vielen werd er stevig doorgelopen. Toen ze wat al te gevaarlijk begonnen te worden, werd tot driemaal toe een*

charge op de laffe scheldende bende gemaakt. Die wisten toen niet hoe snel ze zich voor onze kerels uit de voeten zouden maken".
De verhouding tussen de verschillende bevolkingsgroepen was in de twintiger jaren ook elders heel erg gespannen. Volgens een artikel van de Rotterdamse AJC-voorzitter Herman Molendijk in 'Voorwaarts' van 23 juli 1926 durfde het 'Dagblad van Noord-Brabant' zonder een gerede aanleiding over de AJC'ers te schrijven als "de beestmensen van Wibaut". Wibaut was een vooraanstaand SDAP'er en o.a. schenker van het Rode Valkennest op de terreinen van de AJC te Vierhouten.

Of de intensiteit waarmee de Vlaardingse AJC'ers hun verenigingsleven beleefden er de oorzaak van was dat hun krachten op een gegeven moment uitgeput waren, is niet meer precies na te gaan. Wel is duidelijk dat het werk rond het eind van 1928 en begin 1929 onderbroken is geweest.
Koos Vorrink maakte een herleving van de AJC weer aan het rollen door op een bijeenkomst van het Instituut voor Arbeiders Ontwikkeling te spreken over de taak van de arbeidersbeweging tegenover de jeugd.

Even uitrusten. Een glimlachende Bram Thurmer, afdelingsvoorzitter van 1929-1937.

Heroprichting

Arie Pleijsier kondigde in 'Voorwaarts' van 21 september 1929 de heroprichting van de Vlaardingse AJC aan. *"De eer van deze herleving"*, zo schreef hij, *"komt toe aan een jonge man die eeuwig drieentwintig zal blijven, dat is twee jaar minder jong dan zijn vrouw. Samen vormen zij het echtpaar Buis. U kunt iedere Vlaardinger vragen wie Buis is. Ze kennen hem allemaal en omgekeerd is dat ook zo.En als Jan Buis het aanpakt met de jeugd, dan kan het niet anders dan goed gaan. Want hij is een pedagoog van geboorte en hij zal jong blijven, al moge hij ook de laatste haar op het altaar des Tijds hebben nedergelegd. Heil dus onze Vlaardingse AJC".*

De Kroniek van Vlaardingen 1929 meldt op 29 augustus: Wederoprichting van een Vlaardingse afdeling van de Arbeiders Jeugd Centrale in het Volksgebouw. Voorlopig bestuur: Adri Bravenboer, André van Rees, Roel Staal, Henk Stolk, Bram Thurmer en Jan Buis, voorzitter (werkelijke leeftijd: 45 jaar).

Met vernieuwde energie gaat de afdeling aan de slag. Jan Buis zit sinds 1917 namens de SDAP in de gemeenteraad en speelt daar een belangrijke rol. Al snel wordt een andere voorzitter gekozen, Bram Thurmer, die dat zou blijven tot 1937, als hij namens het Ministerie van Visserij en Landbouw enkele jaren naar Chili gaat.
Dat zijn voorzitterschap een gewaardeerde periode is geweest, bleek wel uit het verslag in het Vlaardings Volksblad van 12 mei 1937. Over de samenwerking wordt hem door de troepleider van de Rode Valken, Rienus de Vries, veel lof toegezwaaid. Want zelfs een vertegenwoordiger van het Gewestelijk Bestuur heeft met zijn aanwezigheid zijn waardering tot uitdrukking gebracht.
Het afscheid wordt omlijst door gezamenlijk zingen en een declamatie door Siem Barendregt: 'Levensmoed'.
Bram heeft het leiding geven als prettig ervaren en onderstreept dit door het aanbieden van twee reproducties van Vincent van Gogh. Hij belooft regelmatig te schrijven en hoopt over een jaar of drie een gezonde afdeling te kunnen begroeten.
Later zal blijken dat de oorlogsdreiging zijn terugkeer aanzienlijk bespoedigt.

Tentoonstellingen

Een maand eerder maakte het Vlaardings Volksblad zelfs twee maal melding van de vijfde AJC-tentoonstelling, die op vrijdag 9 april 1937 in de Muziekzaal van het Volksgebouw werd geopend door Jan Buis, niet als oud-voorzitter, maar als wethouder namens het gemeentebestuur. Hij memoreerde dat dit jaarlijkse gebeuren oorspronkelijk tot doel had de financiën op te krikken en de afdeling ermee is doorgegaan zodat zij nu goed uit de voeten kan, mede dankzij het accurate beheer van penningmeester Truus Kram.
Het culturele aspect wordt gevormd door een expositie over Michelangelo, 1475-1564, Italiaans beeldhouwer, aangevuld door Cor Bravenboer met een schelpenverzameling en kunsthistorische boeken.
De HAKA-stand met levensmiddelen van de Coöperatie en de uitstalling van ARBO-boeken van De Arbeiderspers zijn vaste onderdelen. De publiekstrekkers die geld in het laatje moesten brengen waren Het Rad van Avontuur, sjoelen en grabbelen.
Deze tentoonstellingen hadden ook nog een ander belangrijk doel. Eén van de onderdelen van het winterwerk waren de zogenoemde wekelijkse 'werkavonden', waarbij de handenarbeid centraal stond. De jongens maakten

onder leiding van de bevriende bouwvakker Verhey allerlei, meestal houten, huishoudelijke voorwerpen, maar ook b.v. boekensteunen. De meisjes kregen hulp van terzake kundige oudere leden als Rachel Jansen en Cok Buis. Zij deden veel aan leerbewerking, maakten omslagen van katoen, afgewerkt met raffia en fraai uitgevoerde inktlappen. Verder kleding voor poppen en kleuters, van wol en katoen.
Dit bevorderde niet alleen de zelfwerkzaamheid, maar de opbrengst van de verkochte spullen verhoogde ook in ruime mate het financiële resultaat van de tentoonstelling.

Centraal vriendschapsfeest pasen 1937

Landelijk werd ook niet stil gezeten. De afdeling wilde graag laten zien wat de leden recent in Amsterdam hadden meegemaakt. Daar had tijdens de Paasdagen van 1937 een feest plaatsgevonden. Een belevenis voor 4.500 deelnemers. De fotocollectie in de Muziekzaal gaf een sprankelend beeld van het feest in het AJAX-stadion in de Watergraafsmeer. Maar ook van de viering in de oude RAI, waar nu het Okurahotel staat. Bijzonder was de kennismaking met de pleegouders, waar de deelnemers werden 'ingekwartierd' en de wandelingen door die overweldigende grote stad Amsterdam.

Bij de voorbereiding en tijdens het feest speelde de Stedenzuil een grote rol. Per provincie circuleerde er een eikenhouten plank, waarop elke Rode Valkentroep haar embleem uitbeeldde. Vlaardingen brandde zijn naam 'In Vrije Vlucht' in, met een tekening van een vlucht vogels.
Tijdens een spel in het oude RAI-gebouw werd provinciegewijs de Stedenzuil opgebouwd. Het aanbrengen van de laatste plank maakte de zuil tot een prachtige uiting samen iets groots tot stand te hebben gebracht.

Op dit feest waren er meer - ontroerende- hoogtepunten. Op de maandagmiddag voerden de Rode Valken in het AJAX-stadion een spel op van Meia Kaas-Albarda onder de titel 'De Grote Reis'. Onder leiding van lekenspelleider Ben Groeneveld werden de vier jaren van het Rode Valkenleven uitgebeeld.
Tot slot zongen toeschouwers en deelnemers, tijdens het omhoog tillen van een enorme wereldbol, met elkaar 'Broeders verheft u ter Vrijheid'.
Die vrijheid zou ons in de Tweede Wereldoorlog vijf lange jaren ontnomen worden
Al een jaar na de bevrijding werd er tijdens de Paasdagen in 1946 overigens alweer in Amsterdam een Centraal Vriendschapsfeest gehouden, waaraan vrijwel de gehele Vlaardingse afdeling deelnam.

Zinvol bezig zijn in crisistijd

Juist door de steeds meer knellende crisistijd, voelde de jeugd sterker de drang van het samen willen zijn in clubverband. Ook wilde men naar buiten laten zien dat er bij het gebrek aan werk bij velen toch een zinvolle besteding van de grote mate van vrije tijd mogelijk kon zijn.
Behalve het kamperen en het houden van tentoonstellingen werd er veel gevolksdanst, naar buiten getrokken om te wandelen in de vrije natuur rondom Vlaardingen. Spel en sport werden beoefend, zowel binnen als buiten. 's Zomers wandelden we naar het Sterrenbos in Schiedam om daar een ochtend of een avond slagbal en dergelijke spelen te doen.

Kaft van Lekenspelboekje, tekening van Fré Cohen.

Het houden van bonte avonden was een bezigheid, die voorbereiding vereiste in hordeverband. Het programma bestond uit zingen, muziek maken, voorlezen en zgn. lekenspel. Dat waren in feite toneelstukjes, ook wel kluchten, die in de AJC steevast als het spel van leken, dus lekenspel, werden benoemd. Landelijk beschikten we zelfs over een lekenspelleider, Ben Groeneveld.
Voor die verschillende onderdelen werden ook zo mogelijk aparte groepjes gevormd, met name voor zang en muziek dan wel een combinatie van beide.
Het werk was nogal intensief en dat betekende dat vrijwel elke avond een groepje ergens actief was. Een eigen zaaltje was gelukkig beschikbaar, met meestal een grotere zaal erbij of, zoals in het Volksgebouw, een aparte ruimte, Muziekzaal genoemd, omdat daar ook de arbeiderszangvereniging 'De Stem des Volks' en de arbeidersmuziekvereniging 'Voorwaarts' repeteerden.
In de eerste tien jaren van haar bestaan benoemde de AJC de verschillende leeftijdsgroepen met de letters A, B en C. De 12-16-jarigen waren de A-leden, van 16-21 heetten zij B-leden en de boven 21-jarigen werden de C-leden genoemd.
Men vond dit wel een wat schamele, gemakzuchtige benaming. Een demonstratie van gebrek aan fantasie. Bij het zoeken naar een meer zinvolle naamgeving ging men te rade bij de socialistische organisaties in het buitenland.

1930 een belangrijk jaar

Na het congres van 5 en 6 april 1930 werden, in navolging van Oostenrijk en Duitsland de A-leden omgedoopt in Rode Valken. De naamsverandering hield ook in dat het Rode Valkenwerk toe was aan een nauwkeurige omschrijving. Het werk zou elke opvoedkundige waarde, vooral uit socialistisch oogpunt bezien, hebben verloren, als het in de volle omvang jeugdzorg zou worden.

"In de sfeer van hun eigen Rode Valkenwerk moeten zij volop gelegenheid krijgen tot oefening en ontplooiing van hun eigen krachten, van hun initiatief en van hun energie. Dat zij zich zullen oefenen in het dragen van verantwoordelijkheid. Dat hun zelfvertrouwen zal worden versterkt, dat zij mensen zullen worden met een natuurlijke, democratische gezindheid. Open en vrijmoedig. Mensen die geleerd hebben rekening te houden met anderen zonder slaafsheid of morrende onderworpenheid. Die niet roepen of denken, dat kan ik niet, maar die onderzoeken en aanpakken".

Het was opnieuw Koos Vorrink, die deze gedachten ditmaal lanceerde in het leidersblad 'De Kern' van januari/februari 1930. Jan Stoovelaar haakte daar als Centraal Rode Valkenleider op in met het aangeven van praktische aanwijzingen.
Een Rode Valk moet er prijs op stellen een goed verzorgde kleding en uitrusting te hebben en alles zoveel mogelijk zelf maken. Er wordt door hem uitvoerig uitgelegd, onderbouwd met afbeeldingen, welke knopen een Rode Valk moet leggen om van een zeseneenhalve meter lange streng een fluitkoord te fabriceren.
Om zijn rode das om de hals te kunnen bevestigen geeft Jan Stoovelaar aan hoe je een aardige dasring kunt krijgen door van een leren veter een Turkse knoop te maken. Dat lijkt hem stijlvoller, zo merkt hij nuchter op, dan een koperen of benen gordijnring daarvoor te gebruiken.
Speciaal over de totale invulling van het Rode Valkenwerk werd op 2 november 1930 de eerste landelijke Rode Valkenconferentie gehouden, waar ruim zestig afdelingen uit het hele land waren vertegenwoordigd.

In 1930 verlangde ik als nooit tevoren naar mijn verjaardag, de dag dat ik twaalf jaar zou worden. Het betekende dat ik mij mocht aansluiten bij de rode jeugd.
Het was crisistijd. Mijn broer was vijftien maanden eerder geboren. Onze ouders hadden bedacht dat wij samen lid zouden worden als ik ook twaalf jaar zou zijn. Vanwege deze gelijke behandeling moest Paul nog maar even geduld hebben. Op de twintigste juli 1931 was het zover. Het is vast een leugentje om bestwil geweest, waarbij de kosten van het lidmaatschap een hoofdrol hebben gespeeld.

DE RODE VALKENWET

1. Wij, Rode Valken, voelen ons deel van de strijdende arbeidersklasse.
2. Wij, Rode Valken, willen goede kameraden van elkaar zijn.
3. Wij, Rode Valken, willen anderen helpen, waar wij kunnen.
4. Wij, Rode Valken, hebben eerbied voor iedere eerlijke overtuiging, ook wanneer ze niet de onze is.
5. Wij, Rode Valken, stellen vertrouwen in onze leiding.
6. Wij, Rode Valken, komen moedig voor onze mening uit. Wij praten niet achter andermans rug.
7. Wij, Rode Valken, streven naar waarheid. Het gegeven woord is ons heilig. Wij willen nauwgezet en trouw onze plichten vervullen.
8. Wij, Rode Valken, streven naar reinheid in woorden en daden.
9. Wij, Rode Valken, streven naar soberheid en eenvoud. Wij gebruiken geen alcohol en geen tabak.
10. Wij, Rode Valken, verzorgen ons lichaam door reinheid, oefening en harding.
11. Wij, Rode Valken, zijn vrienden en beschermers van de natuur.
12. Wij, Rode Valken, willen moedig zijn en onbevreesd.

Een taak voor dit jaar:

Naar de Rode Valkenwet leven

Dus:

1. **Streven naar het hoogste,**
   bij al onze handelingen,
   met al onze daden,
   voor iedereen.

2. **Graven naar het diepste,**
   in ons eigen leven,
   in ons eigen hart.

De tekst van mijn eerste declamatie lijkt geen toevallige keus:

WIJ
Wij weten van vader
Wat werken betekent
Wij weten van moeder
Wat zorgen beduidt
Wij weten van haar,
Die altijd rekent,
Dat arbeid de armoe
Niet buitensluit.

Wij weten van jong zijn
Wat leven kan wezen
Wij zingen de vreugde
Luid jubelend uit
Wij willen niet g'loven
Wat ouderen vrezen
Dat 't stijgen der jaren
De vreugde wel stuit.

Wij weten met makkers
Ben je daadkrachtig
Wij kennen het toverwoord
Van onze tijd:
Organisatie
Wij willen eendrachtig
En moedig ons geven
Aan heilige strijd.

Luit Smid (1906-1945)

In 1930 was er bij de vernieuwde opzet van het werk met de 12-16-jarigen een 'wet' samengesteld, die richting moest geven aan je levenshouding. Deze Rode Valkenwet, bestaande uit 12 punten, moest uit het hoofd geleerd worden, waarna aan je gevraagd werd de inhoud te onderschrijven.
Het kennen en aanvaarden van De Rode Valkenwet was nog maar een onderdeel van de proef die een Jonge Valk moest afleggen om zich Rode Valk te kunnen noemen. Behalve het bezoeken van alle horde- en troepbijeenkomsten moest je ook weten hoe die AJC nu eigenlijk in elkaar stak. Het kunnen leggen en toepassen van een vijftal knopen was een ingewikkelde bezigheid.
Armseinen, fluitsignalen, de tekst van de Rode Valkenmars en weten hoe je elkaar met open linkerhand moest groeten, het was een hele opgave voor een 12-jarige jongen of meisje om je dat allemaal eigen te maken.
Wie dacht even lid te kunnen worden van een jeugdvereniging, kwam al snel tot de ontdekking dat je bij de AJC heel hartelijk werd ontvangen, maar dat er wel het een en ander van je werd verwacht. Had je genoeg doorzettingsvermogen om je al die dingen eigen te maken, dan lag er in de AJC een fantastische tijd voor je. Je moest ook een wandeling van minstens 10 km in horde-of troepverband meegemaakt hebben en de hoofdzaken van de plattegrond van de eigen plaats kunnen aanwijzen. Dan was het grote moment daar en mocht je met recht de blauwe blouse of kiel dragen met onder de kraag de rode halsdoek. En op de linkermouw het Rode Valkenembleem.
Eénmaal per jaar, aan de vooravond van de eerste mei, werd een Inwijdingsbijeenkomst gehouden. Dan kreeg je de vraag voorgelegd: *"Zeg kameraad, ben jij bereid om in de tijd die voor je ligt alles te geven aan onze strijd?"*.
Na deze vraag van de troepleider werd het even stil en klonk het vastbesloten: *"Ja, ik wil"*.
Daarmee was je als Rode Valk opgenomen in de makkerkring. Dit bijzondere moment maakte ik mee op 30 april 1932. In 1950 nam ik node afscheid.
Maar niet voorgoed, want in de jaren zestig zou een club van Oud-AJC-ers ontstaan, die onder de naam 'Stichting Oud-AJC-Kontakten', ook in de eenentwintigste eeuw nog steeds actief is met het onderhouden van sociale contacten en het organiseren van Paasheuveldagen, want *nooit gaan de stonden der Vriendschap voorbij.*

De horde en het honk

Acht tot tien Rode Valken vormen samen een meisjes- of jongenshorde, onder leiding van een hordeleider of -leidster. De horde is een kleine levensgemeenschap, waarin de zorgen en vreugden worden gedeeld. Daar wordt van alles gedaan: handenarbeid, spelletjes, voorlezen, ontwikkelingswerk en nog veel dingen meer, die prettig zijn om te worden gedaan. De Rode Valken moeten zelf zorgen, dat alles goed gaat. Zij kiezen uit hun midden het hordebestuur, dat samen met de hordeleider het werkprogramma maakt. Het voeren van de administratie, het bijhouden van het dagboek (de notulen) enz. gebeurt door de Rode Valken zelf. Elke horde kiest een naam en maakt een totem, waarin die naam is verwerkt. Zo is de totem een soort visitekaartje die, voor de tent geplaatst, laat zien welke horde aan het kamperen is.
Heel veel hordes hebben een eigen honk, een door hen zelf ingericht en onderhouden kamertje in het huis van AJC-vrienden. De hordes vormen in een afdeling samen de troep. De meisjes en jongens trekken gezamenlijk op met dansen, spelen, wandelen enz.

Bij de naamswijziging van de verschillende leeftijdsgroepen kregen de 16-21-jarige B-leden de naam Rode Wachten en werden de boven 21-jarigen Jong Socialisten genoemd.
De activiteiten van de AJC betekenden een heel intensieve invulling van de vrije tijd van de leden. Elke dag waren er bijeenkomsten van kleine en grote groepen. Er werd veel gezongen, gevolksdanst, gerepeteerd voor spreekkoren

en lekenspelen. Belangrijke programmapunten waren ook handenarbeid, declameren, het bespreken van boeken en AJC-tijdschriften. Elke week werd er gewandeld of spel en sport beoefend.
Kortom elke dag van de week was er wel een activiteit.

Enkele malen per jaar waren er bijzondere bijeenkomsten om belangstellenden te laten zien waarmee de AJC'ers bezig waren. Het op deze manier naar buiten treden was tegelijk bedoeld als propaganda om leden te winnen. Ook werden af en toe speciale middagen of avonden belegd om ouders en overige familieleden in een prettig samenzijn met het werk van hun kinderen te laten kennismaken.

1 Mei 1935: gezamenlijk optreden van de AJC en Sportbond.

AJC: deel van de rode familie

Ter bevordering van enige variatie werd regelmatig samen met verwante organisaties een programma verzorgd, waarmee tevens de samenwerking binnen de Rode Familie tot uitdrukking werd gebracht.
Zo werd op 31 oktober 1933 een feestavond van de Rode Valken gehouden in het Volksgebouw. De toespraak van AJC-hoofdbestuurder Wim van Halm werd omlijst met de opvoering van kluchten, declamatie, zang en dans.
Het Vlaardings Volksblad van 2 mei 1935 geeft een verslag van een schoon en bezielend 1 meifeest. De Nederlandse Arbeiders Sportbond presenteert een tableau: 'Op voor het Socialisme'. De AJC is er met een spreekkoor: 'Lied van Ellende en Mobilisatie', dat herinnert aan de Eerste Wereldoorlog.

De Rode Nederzetting

Op 24 juli 1935 meldt het Vlaardings Volksblad dat de Rode Valken bezig zijn met de voorbereiding van De Rode Nederzetting. Dat is een kamp voor de 12-16-jarigen op de terreinen van de door de AJC opgerichte Stichting Voor Zon en Vrijheid in Vierhouten. In 1934 trok voor het eerst vanuit Vlaardingen een drietal deelnemers naar Vierhouten.
Zij kwamen zo enthousiast terug, dat alles op alles werd gezet dit aantal sterk op te voeren. Mede dankzij bijdragen uit het Solidariteitsfonds konden in 1935 zelfs 28 Rode Valken zich gelukkig prijzen een week in de Rode Nederzetting te kunnen meemaken.
Omdat dit aantal ten opzichte van de landelijke deelname ver uitstak boven het gemiddelde, kwam de Centraal Rode Valkenleider Wim van Halm speciaal vanuit Amsterdam om de Vlaardingers te feliciteren met dit geweldige resultaat en met de spontane inzet van de Solidariteit. Wim werd ingeleid met een declamatie 'Vandaag' door Katrien de Vries en bedankt met het gedicht 'Bezoekdag' door Annie Schilder.

Annie Schilder en Katrien de Vries voor hun tent 'De Rimboe'

De Rode Valken die wilden gaan kamperen, spaarden het hele jaar om de deelnemersprijs van tien gulden bij elkaar te krijgen. Degenen die door werkloosheid thuis dit bedrag niet volledig konden opbrengen, kregen een aanvulling uit het Solidariteitsfonds. Dit fonds werd gevoed door opbrengsten van tombola's e.d., maar in hoofdzaak door het verzamelen van oude kranten. Die werden elke week per fiets opgehaald en gedeponeerd in een pakhuisje in de Kuiperstraat, dat zich bevond onder de dameshoedenzaak Weerheim op de Hoogstraat.
Zodra er naar schatting zo'n duizend kilo was opgeslagen, werd de firma Akkerman gewaarschuwd, die het tegen betaling van een wisselende prijs van enkele centen per kilo, ophaalde.
Het Vlaardings Volksblad vond het blijkbaar allemaal net zo bijzonder als wij, want zowel op maandag 5 als op dinsdag 6 augustus, werd uitgebreid verslag gedaan van de belevenissen van de Vlaardingse deelnemers aan die Rode Nederzetting.
De AJC vond het kamperen wel zo belangrijk dat in de eerste plaats de terreinen in Vierhouten rond de Paasheuvel en het Rode Valkennest goed onderhouden en zo mogelijk uitgebreid moesten worden. Ook elders in het land wilde men kampeerplaatsen realiseren. Om de daarvoor benodigde gelden bijeen te krijgen werd in 1922 een Kampfonds gesticht. Om een regelmatige voeding van dit fonds te garanderen werd een Kampfondszegel van tweeëneenhalve cent in het leven geroepen. Naast de wekelijkse contributie werd van ieder lid verwacht dat het ook zo'n zegeltje kocht.

Het was een goede basis voor de aankoop van kampeerterreinen, die behalve in Vierhouten ook in Het Gooi, in Twente en in Zuid Limburg tot stand komen. Het fonds werd bovendien bij bijzondere gelegenheden gevoed met de opbrengst van inzamelingen.
De voorbereiding tot de Rode Nederzetting was elk jaar een belangrijk onderdeel van het werk met de 12-16-jarigen.

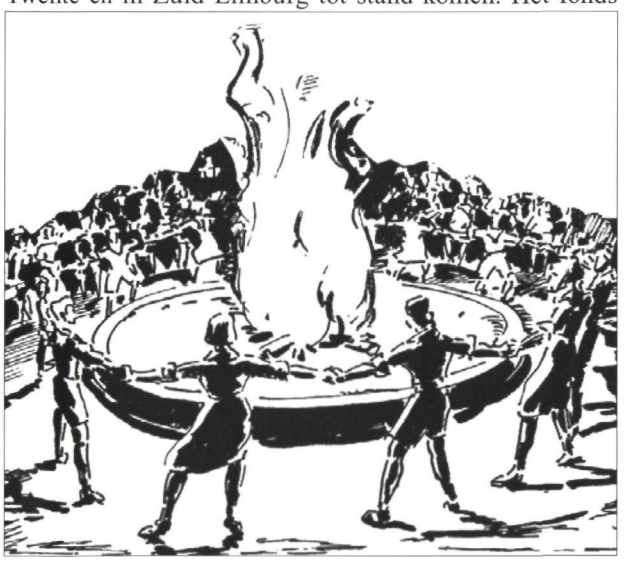

Bij de opening van de Rode Nederzetting wordt in het openluchttheater het EEUWIGE VUUR ontstoken, dat gedurende het kamp door de zorg van een steeds wisselende vuurwacht van twee Rode Valken dag en nacht blijft branden. De betekenis is dat het vuur de tovermacht bezit om de harten van mensen te openen voor anderen. Wie aan het vuur heeft gestaan zal nooit alleen zijn in de wereld, ook al is zijn huis koud en leeg. In zijn hart zal het vuur branden en hem verwarmen. Zo brandt ook het vuur der Vriendschap in allen die rond het vuur zitten en dat is het Eeuwige Vuur, dat nooit zal doven.

Vele Vlaardingse Rode Valken hebben het beleefd, zoals in het volgende gedicht zo mooi is verwoord:

't Is avond
het licht is gedaald
en van de toppen der heuvels
kruipt traag de schemering
over de heide omlaag...
Daar staan in hechte vriendenkring,
schouder aan schouder,
geklonken de handen,
de jeugdige werkers,
en branden ter opening
van 't vriendschapsfeest
het eeuwige vuur,
dat in duistere tijden
altijd met z'n licht
bij het worstelend strijden
de zoekende mens
een baak is geweest.

De dagindeling van de Rode Nederzetting, bestaande uit 10 tot 14 kampen, zag er ongeveer zo uit:

7.00 uur: Reveille. Om iedereen wakker te maken, klonk over het hele terrein elke dag de 'Mars van de Houthakkers'. Het hoornblazen was namelijk niet overal duidelijk hoorbaar.
7.15 uur: Lichaamsoefeningen in het eigen kamp
8.00 uur: Vlag hijsen in het eigen kamp
9.00-9.30 uur: Zangles in het openluchttheater. Hijsen van de centrale kampvlag.
Voor deze zangles was een speciale bundel samengesteld onder de titel 'Kampmorgenzang'.

De gehele dag waren er diverse programma's met een

onderbreking door een kamprust van 14-15.00 uur. Elke avond ging om tien uur de nachtrust in.
Op vrijdagmorgen werden de lichamelijke oefeningen gemeenschappelijk gedaan o.l.v. Martin Gleisner. Van deze voor het nazi regime uitgeweken Duitser is mij altijd de enthousiaste uitroep bijgebleven: *"Hoch die Beinen, weg die Bauch"*, die hij tussen de muziek door lanceerde.

Aan deze onderdelen en aan nog veel meer activiteiten moest er het hele jaar in het hordeverband gewerkt worden ter voorbereiding van zo'n Rode Nederzetting. Die opzet was zodanig, dat de taken die voor de Rode Nederzetting van belang waren, niet alleen in het Rode Valkenwerk van pas kwamen, maar ook in het dagelijkse leven interessant waren.
Een willekeurige greep uit de diverse onderdelen: het gebruik van het spoorboekje, het bereiden van warme maaltijden, eenvoudige eerste hulp bij kleine ongelukjes, de fiets en het gebruik ervan, maar ook het kennen van de verkeersregels en verkeersborden.
Een Voortrekkersploeg van twee meisjes en twee jongens die al eerder naar een kamp geweest waren, maakte propaganda door het vertellen over en het laten zien van foto's uit de Rode Nederzetting. Zij organiseerden solidariteitsacties om korting te kunnen geven op de deelnemersprijs aan degenen die wel graag mee wilden, maar door werkloosheid of om andere financiële redenen het bedrag niet bij elkaar konden krijgen.
Een doeltreffend middel was het houden van een bonte Rode Nederzettingsavond, waar de naaste vriendenkring van Rode Wachten, Jong Socialisten, ouders en andere familieleden werden uitgenodigd. Zo'n avond werd goed voorbereid. Eenvoudige liedjes, declamaties, lekenspelletjes, muziek, een kort woord en zo mogelijk lichtbeelden uit de Rode Nederzetting werden op een vlotte wijze gebracht.
De versiering van de zaal met vanen en vlaggen en de aankleding van het podium moesten zorgen voor een echt gezellige sfeer. En alle Rode Valken verschenen natuurlijk in blauwe kiel met rode halsdoek.

De Rode Nederzetting, zo werd gesteld, moet een beeld geven van ons leven en werken. Daar moeten de deelnemers zich goede bewoners tonen. Er moet niet alleen aan de technische voorbereiding worden gewerkt, maar ook de culturele vorming moet alle aandacht krijgen.
Tijdens de weekendkampen kon al proefgedraaid worden met het opzetten, het inrichten en weer afbreken en opvouwen van de tent. Heel uitvoerig komt deze techniek aan de orde.
In deze weekenden trokken we naar Oostvoorne of naar het kampeerterrein van de Haagse afdeling 'Solleveld' in Loosduinen.

Op weg van Nunspeet naar Vierhouten.

Cees van Dijk, de vader van ons lid Jo van Dijk, had aan de Bommeer achter een aanlegplaats voor zeilers een stukje natuur waarop wij mochten kamperen. Cees van Dijk heeft zelfs langs de Vaart, halverwege tussen Vlaardingen en Schipluiden ook nog tijdelijk een -overwegend schuin naar beneden lopend- stukje grond gehad. Gelegen tegenover de derde Vliet, ook wel Middenvliet genoemd, was het zeer geschikt om er weekeinden te kamperen. Op menige Zondagmorgen hebben wij op die plek de zon zien opkomen.
We gingen ook wel eens een hele week naar Oostvoorne. Daar sliepen we in de schuur van een voormalige boerderij, die overgenomen was door veldwachter Van der Velden, romantisch in het stro, de meisjes op de zolder, de jongens op de deel. Voor een primitieve wasbeurt werd gebruik gemaakt van de pomp. En maar zwengelen! Bij goed weer werden de maaltijden buiten gebruikt. Het verblijf was blijkbaar niet duur, want het refrein van een lied, dat we toen zongen herinner ik mij:
"We gaan kamperen, we gaan kamperen, we gaan er voor een dag of veertien tussenuit,
Lekker maffen in de schuur, Van der Velden is niet duur".
We trokken er elke dag op uit, het was er heerlijk wandelen en sporten in de duinen en op het strand.
Er was niet altijd vreugde. Augustus 1932 zou altijd in onze herinnering blijven. Tijdens een weekje kamperen met zijn horde verdronk de 18-jarige Frans de Vries in Rockanje. Hij was niet bestand tegen de kracht van een grondstroom en verdween in de golven. Vijf dagen na die droevige dag werd hij pas gevonden.
De leden van onze afdeling volgden hem op zijn laatste tocht met de hem zo vertrouwde vlaggen. Zij verloren in hem een levenslustige kameraad.

Rust zacht Frans; het graf van Frans de Vries op de Algemene Begraafplaats Emous, 1932.

Rode Wachten ook actief

Voor de boven 16-jarigen was het Natuurreservaat De Beer, dat later ten onder zou gaan in de Maasvlakte, een geliefkoosde plek om te ontspannen. Met begeleiding van een natuurkenner uit eigen kring kregen de bloemen en alles wat groeide en bloeide de volle aandacht.
Die groep kampeerde ook in het gebied rondom Oostvoorne en Rockanje, toen nog een heel rustige omgeving, waarbij Het Stenen Baken de grote trekpleister was om gezellig te zingen en te luisteren naar elkaars vertellingen.
Elk jaar namen de Rode Wachten, samen met hun makkers uit het gehele land, deel aan het Pinksterfeest rond de Paasheuvel. De fakkeloptocht over de hei, met als sluitstuk het kampvuur in het grote openluchttheater, was een belevenis.
Een ander hoogtepunt was een openluchtspel, geschreven door Marie W. Vos, dat de terugkeer van de Lente weergeeft na de soms barre winters. Het spel eindigt met een vreugdedans en tot slot de Meiboomdans als symbool, dat mooier tijden zijn aangebroken. Op de vrijdag voor Pinksteren 1940 zou de vijandelijke inval die illusie wreed verstoren en Nederland zou jarenlang alleen maar barre seizoenen doormaken.
Het Park in Rotterdam was een favoriete plek om zo nu en dan eens heen te gaan.
In 1939 en begin 1940, gingen de Rode Wachten meerdere keren een kijkje nemen bij de voortgang van de gigantische bouw van de Maastunnel, die in 1942 gereed zou komen.

De groep maakte veel fietstochten door het nog vrij natuurlijk aandoende Westland. Soms was Den Haag het doel van zo'n tocht. Met name het Binnenhof, het regeringscentrum, had de belangstelling van de oudere AJC'ers. Het was een goede aanvulling op de politieke gesprekken die in de zogenoemde Kernbijeenkomsten werden gevoerd.
De Rode Wachtengroep beperkte zich niet uitsluitend tot haar eigen ontspanning. Zij vormde een welkome bron, die zorgde voor het kader dat leiding gaf aan de Rode Valken.
Enige leiding was immers wel wenselijk bij het zelf maken van huishoudelijke kampartikelen, zoals een borden-, een schoenen- en een messenrek, een schraprooster voor de schoenen en een kampbezem.
Het petroleumtoestel, primus genaamd, is in een kamp gewenst. Het gebruik is al eerder op de horde-avonden behandeld. Ook bij de dagwandelingen komt de primus goed van pas om thee te zetten. Allemaal je kroes meenemen is het advies.

Er werd altijd verzameld bij de kraan op de Westhavenplaats; deze keer voor een fietstocht naar het Binnenhof.

Plan van de Arbeid

Op 27 oktober 1935 was het Plan van de Arbeid gelanceerd door SDAP en NVV. Een plan voor verhoging van de werkgelegenheid, die de steeds maar stijgende werkloosheid, niet in het minst onder jongeren, moest terugdringen. Ook de AJC ondersteunde dit plan actief.

Jaap van IJperen, secretaris van de SDAP en bekend Vlaardings dichter, wierp zich met onvermoeide ijver op als voorvechter voor dit plan en werd gepromoveerd tot JAN VAN PLAN. Op de derde januari van 1936 werd gepubliceerd dat Jan van Plan aan de slag ging. Dat gebeurde op de Mobilisatievergadering van 14 januari 1936 in De Harmonie.

De toegangsprijs was 5 cent, waarvoor de halve Rode Familie kwam meewerken: De Stem des Volks, Voorwaarts, Mandolineclub, Sportbond, AJC en Vakbondsjeugd, ze kwamen allemaal in actie.

De AJC liet zich door die activiteiten elders niet van haar eigen werk afhouden. De hele winter werd weer een avond per week gewerkt aan de voorbereiding van de jaarlijkse tentoonstelling. Zo werd deze op 9 april 1936 voor de zesde keer na de heroprichting gehouden.

De opening gebeurde door wethouder Jan Buis. Hij zegt o.a.: *"Jullie pronken met eigen veren. Prachtige boodschappentassen, kussens, kleedjes, babygoed enz. Keurig afgewerkt leerwerk"*.

Nauwelijks drie weken daarna, op 1 mei 1936, is de AJC weer volop actief. 's Morgens al vroeg uit de veren om bloemen te plukken voor het versieren van de vlaggen en de Meiboom. De krant schrijft over een schoon en bezielend meifeest. De optocht telt duizend deelnemers.

In het avondprogramma in De Harmonie brengt de AJC o.a. de Meiboomdans. Een vrolijk gezicht door de veldbloemen en de kleurige linten, die tijdens de dans een prachtige vlecht gaan vormen en vervolgens weer vrij kunnen wapperen. Tenslotte brengt de AJC een spreekkoor: 'De Moderne Prometheus'.

De Griekse mythologie verhaalt hoe Prometheus voor de mensheid het vuur uit de hemel stal. Henriëtte Roland Holst dichtte een vers, waarbij haar moderne variant gestalte kreeg als het geketende proletariaat dat het licht van het socialisme op aarde bracht.

Het eerste couplet luidt:
Machtigen!
Hier, nog half duizelend
van uw slagen
hier staan wij weder
en verheffen ons weder
tegen u

Het vers besluit met:
Met al uw macht
hebt gij niet gewonnen:
hier staan wij weder
ongebroken, onberouwvol,
als eenmaal, als immer,
en trotseren u.

In juni is er al weer een groot evenement voor de van enthousiasme blakende AJC'ers. De Vlaardingse afdeling is uitverkoren een zomerfeest te organiseren. Op 20 en 21 juni zullen 350 deelnemers uit het AJC-gewest Zuid-Holland in ons stadje te gast zijn.

Een hele kluif, zo'n organisatie, want er moeten meer dan 200 deelnemers van buiten Vlaardingen ondergebracht worden bij pleegouders. De huisgezinnen van de Rode Familie vormen een gastvrije groep. Sommigen maken slaapplaatsen vrij door hun kinderen in dat weekend te laten kamperen op een terrein tussen de Maassluissedijk en de Nieuwe Waterweg, ten westen van de Eerste Nederlandse Coöperatieve Kunstmestfabriek, waar ook een deel van het feest zal plaats vinden.

Vele deelnemers maken voor het eerst kennis met de (voor hen) sterke geur van haring. De gaslantaarns vinden velen een achterhaalde (ouderwetse) verlichting. Zij doen er een beetje lacherig over.

AJC optocht met de Meiboom op de Kethelweg.

Niettemin werd het een bijzonder geslaagd feest. In de tweede halfjaar van 1936 gaat het normale werk gewoon door.

Uniformverbod nekt onze rode halsdoek

De Uniformwet werd in 1933 van kracht. Op grond van deze wet werd in 1934 op een Vriendschapsfeest in Tiel een proces-verbaal opgemaakt wegens het dragen van een rode halsdoek.

De kantonrechter in diezelfde stad verbood vervolgens het dragen van deze rode das, omdat *"dit net als de rode*

tulp een uiting is van een bepaald staatkundig streven".
De rechtbank in Arnhem kwam tot dezelfde conclusie en in 1935 bevestigde ook de Hoge Raad dit vonnis.
De eerste januari 1936 werd daardoor van grote betekenis voor de totale Rode Valkenbeweging. Uit het gehele land waren 350 vertegenwoordigers, waarbij twee Vlaardingse leden, in het Amsterdamse Carré aanwezig om op symbolische wijze de rode halsdoek af te leggen.
Op het moment dat Jan Stoovelaar zijn das aflegt op de centrale Rode Valkenvlag, doen ook alle aanwezige Rode Valken hun rode halsdoek af. Een moment van ontroering, maar ook van onbegrip, dat die rode das staatsgevaarlijk zou zijn.
Die eerste januari betekent tevens het afscheid als centraal Rode Valkenleider van Jan Stoovelaar, die vanaf de start in 1930 deze functie met verve heeft vervuld. Hij verlaat ons om kampeerconsulent te worden bij de ANWB.
Zijn opvolger wordt Wim van Halm. Diens eerste handeling is de vervanging van de rode halsdoek door een wit koord dat, naar een ontwerp van Cor Laroo-Marinus, om de hals wordt gedragen. Aan dit koord wordt een kaartje bevestigd in de vorm van een rode halsdoek, waarop alle door de Rode Valk afgelegde proeven worden ingeschreven.
Wim van Halm maakt in 1936 een nieuwe opzet van het Rode Valkenwerk met als titel: *'DE GROTE REIS: Streven naar het hoogste, graven naar het diepste en de wereld omspannen met vriendschap'.*
De indeling jongens- en meisjeshordes bleef gehandhaafd, maar nu ook gebaseerd op de leeftijden.
Elk jaar ontdekken zij een steeds groter stukje van de wereld. Als kompas fungeert de Rode-Valkenwet.
Deze nieuwe opzet voegt meer diepte toe aan de bestaande activiteiten. Het wandelen en kamperen, maar vooral lekenspel, zingen, musiceren en dansen blijven onderdelen van het werk, die niemand wil missen. Rode Nederzettingen, Vriendschapsfeesten, 1 mei-vieringen en Zonnewendefeesten zijn zonder die activiteiten ondenkbaar.
In het EERSTE JAAR - *Het onbekende tegemoet* - blijven de Jonge Valken nog dicht bij huis: bij het gezin waaruit zij voortkomen en in hun buurt. De beginperiode staat in het teken van het *Reisvaardig maken*, het werken aan en het afleggen van een Rode Valkenproef.
In het TWEEDE JAAR - *In Vrije Vlucht* - wordt de kring groter. Zij verkennen de wijdere omgeving van hun woonplaats door grotere wandel- en fietstochten en b.v. nachtwandelingen. Zij worden voorbereid op hun eerste kampeerervaring. Het reizen per trein komt aan de orde. De Rode Nederzetting vormt het sluitstuk.
In het DERDE JAAR - *Tegenwind* - worden de inmiddels veertien jaar geworden Rode Valken vertrouwd gemaakt met de wereld van het werken. Velen waren daar op die leeftijd aan toe. De soorten werk en beroepsopleidingen

komen ter sprake. De Nederlandse staatsinrichting en de politieke partijen staan op het programma. De vakbeweging en het Plan van de Arbeid zijn onderwerp.
De schoonheid van het land en de steden leren zij kennen, mede door uitwisseling van gegevens met Rode Valken elders in het land.
Het VIERDE JAAR - *Het Nieuwe Land* - gaat weer een stapje verder.
Het wordt een verkenning van de landen en volkeren van Europa. Het leven en de strijd van de grote voorgangers van de socialistische beweging vormen het lichtend voorbeeld voor de jonge generatie. Correspondentie met Rode Valken uit 'vreemde' landen bevordert het begrip voor andere culturen.
De Grote Reis loopt ten einde en al het werk wordt nu gericht op de overgang naar de Rode Wachten, de groep van de boven 16-jarigen.

De Trekvogels komen erbij

In 1937 wordt de leeftijdsgrens voor het lidmaatschap verlaagd tot acht jaar. De acht- tot twaalfjarigen vormen een aparte groep met de naam Trekvogels. De groepjes van acht à tien Trekvogels worden koppels genoemd en vor-

men samen een zwerm. In de praktijk beperken de activiteiten zich in hoofdzaak tot de zwermbijeenkomsten.
Landelijk komt er in mei 1939 een eigen blad: 'De Trekvogel'.

1 Meifeest in 1937

De opzet van dit feest is in grote trekken steeds gelijk, maar de leuzen worden elk jaar afgestemd op de actualiteit. Deze keer zijn dit: *Voor recht, vrijheid en Het Plan van de Arbeid.* Ingegeven door het min of meer gedisciplineerde marcheren van de AJC luidt de extra instructie voor de deelnemers aan de traditionele optocht:
"De betoging moet indruk maken door flinke, opgewekte deelnemers. Let wel: met een sigaar of pijp in de mond kan men niet zingen. De doeken breeduit! In rijen van vier over de gehele straat verspreid, rechts richten en precies achter elkaar op gelijke afstand. Het uithoudingsvermogen wordt bevorderd door vrij en frank te lopen".
Ter gelegenheid van die eerste mei schrijft A. Bakker, onderwijzer en secretaris van de SDAP-afdeling Schiedam, een gedicht:

We komen in drommen
En vullen de zaal
Bezield allemaal
Door 't oude vertrouwde
Begeesterend woord
Dat machtig bekoort

De kleinen verschijnen
De dartele jeugd
Vol stralende vreugd
Zij zingen en springen
Alsof - ongestoord -
De zon hun behoort.

Dan sluiten wij buiten
Een fleurige stoet
Vol wilskracht en moed
Wat wappert en klappert
Die kleurige pracht
Als toekomst die lacht!

Komt vrinden, ons binden
De banden der ziel
Trots al wat ontviel
Gij roden! Wij noden
U uit in de rij.
Op 't feest van de Mei!

Plaatselijke Plan Commissie

In oktober van hetzelfde jaar worden werkers van de Plaatselijke Plan Commissie gehuldigd met een prachtige plaat van Fré Cohen en een boek. Uit het verslag van de

De 1 mei optocht passeert de Julianabrug.

PPC blijkt dat bij de vijftien werkers een viertal AJC'ers genoemd wordt: Paul van der Lee, Siem Barendregt, Herman van der Lee en Jo van IJperen.

Kerstbijeenkomst

Elk jaar worden er kerstbijeenkomsten gehouden. Het verslag van zo'n bijeenkomst die in 1937 plaats vond in een bovenzaal in de Havenstraat, waar nu een bankgebouw staat, luidde als volgt:
"Zaterdag 26 december begonnen we met een wandeling van twee uur. Terug in de zaal wordt na een toepasselijk lied de broodmaaltijd genuttigd, waarna alles aan de kant ging om heerlijk te kunnen volksdansen.
Genoeg beweging gehad om een rustig kerstprogramma te starten.
De eerste ceremonie is het ontsteken van de boom, waarvan de versiering in alle eenvoud bestaat uit enkele rode linten. Alle leden hadden een knijper en een kaars meegebracht, die zij zelf een plaatsje gaven in de boom. Het ontsteken van deze kaarsen brengt een juiste sfeer om te luisteren naar een kerstverhaal.
Deze keer gaat het over het Kerstmannetje dat in vele talen het 'vrede op aarde' hoort zingen, terwijl tegelijkertijd duizenden mensen in Spanje en China vermoord worden.
Uit de zelfmeegebrachte kroes wordt de traditionele chocolademelk gedronken.
Vóór het afsluiten van de bijeenkomst met het zingen van een lied, krijgen allen een eenvoudig kerstgeschenk. Een goede herverdeling zorgt er voor dat niemand zijn eigen, zelf gemaakte, cadeautje krijgt".

Crisis en oorlogsdreiging

In 1932 start de AJC op de terreinen in Vierhouten met werklozenkampen.
In die crisistijd met haar grote werkloosheid was het belangrijk vooral jongeren een bepaalde handvaardigheid te laten behouden of aan te leren. Niet alleen AJC'ers, zoals Leen Louwe en Henk Verweel, maar ook jongeren uit de vakbeweging, zoals Jo van Ruiven, komen al in de beginjaren aan bod.

In 1939 gaan Annie Schilder en Katrien de Vries, nauwelijks een half jaartje na het behalen van hun Mulodiploma naar zo'n werklozenkamp. Voor Annie was het snel gedaan, want één van de vele sollicitaties bleek succes te hebben. Binnen enkele dagen was zij al weer in Vlaardingen om betaalde arbeid te gaan verrichten. Dat had natuurlijk de voorkeur, want in de werklozenkampen kreeg men een vergoeding van twee gulden vijftig per week plus 'kost en inwoning'.

Werklozenwerkkamp met een tweetal Vlaardingse AJC'ers.

Behalve door deze crisis werd de toestand steeds meer beïnvloed door de oorlogsdreiging vanuit nazi-Duitsland. De intocht van de Duitsers in Praag in maart 1939 was voor de Nederlandse regering een reden om de vóórmobilisatie van het leger af te kondigen.
De moderne arbeidersbeweging, in de volksmond de Rode Familie genoemd, was juist in die dagen bezig met oproepen om op Tweede Paasdag toch vooral naar Den Haag te komen om te demonstreren voor MEER WERK en MEER WELVAART.
Het Jonge Volk van 7 maart 1939 onderstreepte deze leus met de constatering dat er van de honderdduizenden mensen zonder werk vele tienduizenden jeugdige werklozen waren. *"Onze leuzen, onze vlaggen, onze aantallen zullen pleiten voor een moedige stevige welvaartspolitiek".*
Het Meinummer van Het Jonge Volk meldde de prachtige deelname van 2.300 AJC'ers, waarbij vijfendertig Vlaardingse leden van boven de 16 jaar. Eén van die leden zou de andere dag vertrekken naar Den Helder. Het was Rienus de Vries, die al bij de vóórmobilisatie vanwege zijn opleiding en ervaring werd ingedeeld bij de Technische Dienst van de Luchtdoelartillerie. Zijn standplaats bleef daar tot enkele dagen na de capitulatie in mei 1940.

Rienus de Vries.

Bij de totale mobilisatie in september van hetzelfde jaar, toen de Duitsers Polen waren binnengevallen, *moest onze afdeling nog meer mensen missen.*

1940-1945 Een duistere periode

In de nacht van de tiende mei 1940 werden we opgeschrikt door het geronk van vliegtuigen. Toen wisten we nog niet dat het geluid van de vliegtuigen ons leven vijf jaren lang zou blijven begeleiden. De Duitse vliegtuigen gingen Engeland bombarderen en de Geallieerde toestellen vlogen in nog grotere getale in tegenovergestelde richting met als doel de Duitse oorlogsindustrie te vernietigen.
Een groot gedeelte van de Rode Familie begreep al snel dat een sociaal-democratische organisatie weinig speling van de nazi's zou krijgen om met haar werk door te gaan.
De tactiek van de Duitsers bleek geraffineerd in elkaar te steken en verder te gaan dan het direct arresteren van sociaal-democraten die in woord en geschrift de nazimethoden hadden bestreden. Zij schakelden Nederlanders in, die hoog opgaven van de waarden die het socialistisch gedachtegoed inhielden. Er was voor hen een prachtige

taak weggelegd. Rost van Tonningen werd ingezet om de AJC te bewegen haar taak gewoon voort te zetten. Het hoofdbestuur ging de discussie zonder illusies nog wel aan, maar in juli 1940 besloot zij de AJC op te heffen.
De Vlaardingse AJC had al eerder een besluit genomen. Kort na de capitulatie op 14 mei 1940 werd, bij ontmoetingen van bestuurders op straat, besloten de ledenlijsten te vernietigen. Telefonisch overleg was er niet, want de weinig aanwezige aansluitingen waren uitsluitend bij de middenstand en de meer gegoede burgers te vinden.
Na het besluit voortaan niet meer als vereniging bijeen te komen vroeg men zich af wat er met de bezittingen moest gebeuren. Die lagen allemaal opgeslagen in het Volksgebouw aan de Schiedamseweg, waar de AJC over een eigen zaaltje beschikte. De zelf opgebouwde bibliotheek met de symbolische naam 'De Mijn' werd onder de leden verdeeld. Zo ging het ook met kookmateriaal, zoals pannen en primussen. De tenten en andere kampeerspullen werden ondergebracht bij leden die over wat meer bergruimte beschikten. Ons servies van borden, kop en schotels, werd in delen aan de oudere leden verstrekt, versierd met een kleurig lint van onze geliefde Meiboom.
Dat ging allemaal niet even gladjes. Er was veel angst opgepakt te worden. Dan was het maar beter geen dingen in huis te hebben die konden wijzen op betrokkenheid bij een organisatie die bij de bestrijding van het verderfelijke nationaal-socialisme actief betrokken was.
In de gezinnen, die niets wilden hebben was juist al veel eigen materiaal verbrand. Eerst in de kolenkachel, maar toen dat niet erg opschoot werd de gemeentelijke verbrandingsoven aan de Hoflaan ingeschakeld. Al met al is daardoor veel verloren gegaan, dikwijls ook persoonlijke herinneringen.

Niettemin waren er, die uit moed of nonchalance niets aan de vlammen hebben prijsgegeven. Daardoor is er nog veel gespaard gebleven, waarvan bij het vastleggen van deze Vlaardingse AJC-geschiedenis dankbaar gebruik is gemaakt.
De afdeling was dus ontbonden, maar de drang om bij elkaar te komen leefde zo sterk, dat er nog éénmaal, in juli 1940, een dansavond werd gehouden in de Muziekzaal van het Volksgebouw. Eigenlijk ook bedoeld om afscheid te nemen van één van onze meest prettige kaderleden, die vanwege haar werk naar Amsterdam was vertrokken: Rachel Jansen. De bijeenkomst was een groot succes en het was puur geluk dat hij aan de aandacht van de bezetter ontsnapte. De oudere bestuursleden waren niet in de voorbereiding betrokken. Wij kwamen nog éénmaal bijeen om ons te beraden over voortzetting van het werk, zij het dan wel in het geheim. Er werd geen overeenstemming bereikt. We gingen als vrienden uiteen, maar kozen elk een eigen weg.
Dat leidde ertoe dat een groepje van zo'n vijftien vrienden besloot regelmatig bijeen te blijven komen. We gingen gewoon wandelen in de omgeving van Vlaardingen en liepen langs de landerijen die in opdracht van de Duitsers onder water waren gezet.
Huiskamerbijeenkomsten waren ook favoriet. Er werd gezongen, voorgelezen en soms zelfs gevolksdanst.
Zo nu en dan werd een bijeenkomst bezocht van de VCJC, de Vrijzinnig Christelijke Jeugd Centrale, die geen belemmeringen bij haar werk ondervond.

Aan de wandel in bezettingstijd.

In de beginjaren functioneerde er nog een Coöperatieve Jongerenclub die op het kantoor van de Coöperatieve Bakkerij-en Verbruiksvereniging De Voorlooper maandelijks bijeenkwam A. Gagestein, tot 1940 en in 1945 opnieuw secretaris van de Vlaardingse SDAP, was meermalen onze inleider.
Toen enkele deelnemers gevorderd werden voor tewerkstelling in Duitsland werd deze club opgeheven.
Kort na het uitbreken van de oorlog was een drietal van ons betrokken bij de Geuzengroep. Eén van hen, Dick Stolk, werd in december 1940 opgepakt en via de politiepost onder het Vlaardingse Stadhuis overgebracht naar de Scheveningse gevangenis. In februari 1941 werd hij zonder proces met zijn broer en vele anderen overgebracht naar het concentratiekamp Buchenwald. In april bevrijd door de Geallieerden zou Dick pas op 3 juni 1945 weer in onze kring kunnen worden verwelkomd.
Nog later was Wim Hofman terug in Nederland. Hij stond in 1940 in militaire dienst en was via Zeeland, met de Franse troepen die nog enige weerstand boden, in België terecht gekomen. De geallieerden werden door de Duitsers omsingeld. Met honderden boten ontsnapten zij vanuit Duinkerken naar Engeland. Het bleef lang onbekend of Wim nog in leven was. Via een moeizame correspondentie met het Informatie-bureau van het Rode Kruis ontvingen we een positief bericht.

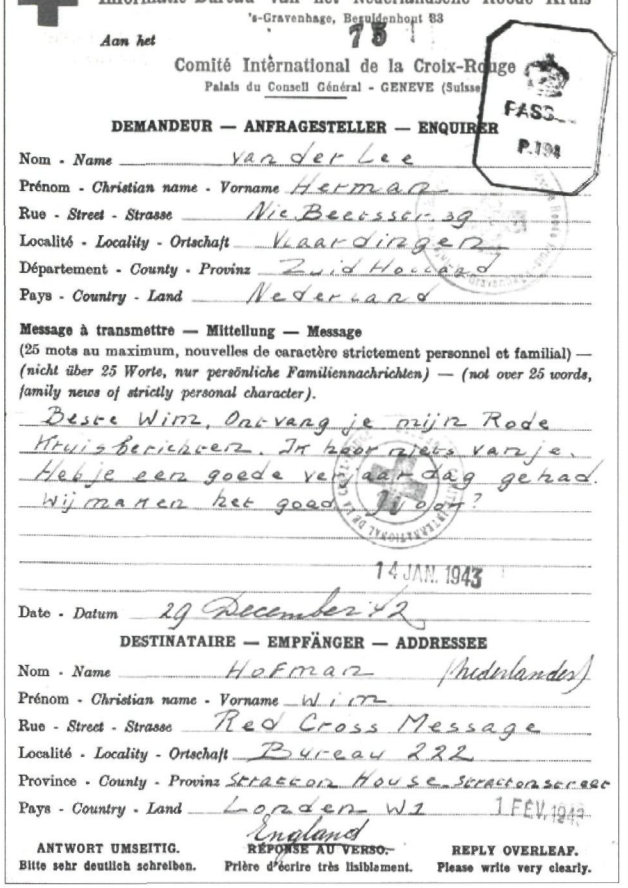

's-Gravenhage, Bezuidenhout 83

Aan het 75

Comité International de la Croix-Rouge

Palais du Conseil Général - GENEVE (Suisse)

PASS P.194

DEMANDEUR — ANFRAGESTELLER — ENQUIRER

Nom - *Name* van der Lee

Prénom - *Christian name* - *Vorname* Herman

Rue - *Street* - *Strasse* Nic Beetsstr 39

Localité - *Locality* - *Ortschaft* Vlaardingen

Département - *County* - *Provinz* Zuid Holland

Pays - *Country* - *Land* Nederland

Message à transmettre — Mitteilung — Message

(25 mots au maximum, nouvelles de caractère strictement personnel et familial) — *(nicht über 25 Worte, nur persönliche Familiennachrichten)* — *(not over 25 words, family news of strictly personal character).*

Beste Wim, Ontvang je mijn Rode Kruisberichten. Ik hoor niets van je. Heb je een goede verjaardag gehad. Wij maken het goed. Tot dan?

14 JAN. 1943

Date - *Datum* 29 December 42

DESTINATAIRE — EMPFÄNGER — ADDRESSEE

Nom - *Name* Hofman (Nederlander)

Prénom - *Christian name* - *Vorname* Wim

Rue - *Street* - *Strasse* Red Cross Message

Localité - *Locality* - *Ortschaft* Bureau 222

Province - *County* - *Provinz* Stracon House, Serpentine Road

Pays - *Country* - *Land* London W1 England

1 FEV. 1943

ANTWORT UMSEITIG. Bitte sehr deutlich schreiben. — RÉPONSE AU VERSO. Prière d'écrire très lisiblement. — REPLY OVERLEAF. Please write very clearly.

Correspondentie met Wim Hofman via het Rode Kruis.

Tragischer verliep het met Bas Zwartendijk. In de eerste oorlogsdagen sneuvelde hij op de Grebbeberg.
Heel triest was het dat ook Beppie Ensel na haar deportatie in 1942 niet meer terugkeerde. Met vele familieleden vond zij haar einde in Auschwitz.
Na de massale arrestatie van de Geuzen kwam de verspreiding van deze berichten stil te liggen, althans in onze omgeving. Via een Rotterdamse vriend werd overgegaan tot het doorgeven van de illegale bladen van De Vrije Pers. De novemberrazzia's in Rotterdam staken in 1944 een spaak in het wiel. Via via werd overgestapt op de De Volhouder, die in Vlaardingen illegaal werd gestencild. In de laatste maanden van de oorlog kwamen daar nog de ondergrondse bladen Het Parool en Vrije Gedachten bij.
Een bijzondere prestatie had het uit vijf personen bestaande AJC-gezin van de familie Knegt geleverd. Het mag een wonder heten, dat in een niet al te grote bovenwoning in de Jacob van Heemskerkstraat, drie jaren lang onopgemerkt vier Joodse onderduikers onderdak werd verleend. De bevrijding in mei 1945 was voor dit zo sterk op elkaar aangewezen stel mensen een dubbele bevrijding.
Toen in juli 1940 duidelijk was geworden dat de AJC ook landelijk zijn activiteiten zou staken, werd contact gelegd met een drietal AJC'ers uit de kringen van het voormalige hoofdbestuur. Zij hadden zich voorgenomen gelden in te zamelen voor vrienden die in moeilijkheden verkeerden of zouden komen.
Dat waren Elly, Rinus, Ad of voluit Elly Callo, Rinus Hille, Ad van Moock.
Katrien de Vries, die de wekelijkse inning ging verzorgen en dat tot de bevrijding volhield, heeft een verzoek om een dubbele bijdrage, van half september 1941 van het drietal bewaard. Daarop de handgeschreven tekst:
Gaat best in Vl. Hè! Blijf 't volhouden hoor!

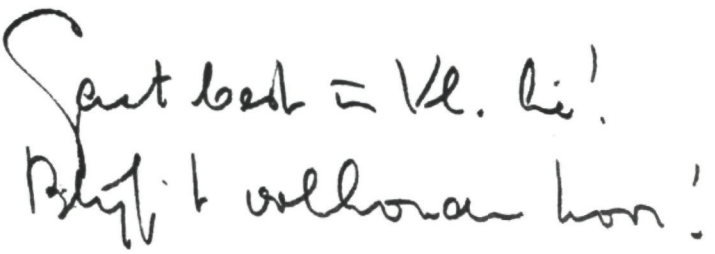

Nederland vrij, de AJC herrezen

Onder deze titel verscheen een artikel in De Koerier, een voorlopige uitgave van het AJC-Hoofdbestuur, van juli/augustus 1945. Strekking van het artikel was:
'Verlost van de angst voor morgen, verlost van het oorlogsgeweld'.
De eerste gang was naar Vierhouten. Daar werd al snel duidelijk dat de Paasheuvel en omgeving er treurig uitzag. Alles was grondig verwaarloosd en uitgewoond. Bedden en servies, alles was weg! De dekenvoorraad, de keukeninventaris, het was allemaal gestolen. Het openluchttheater was niet meer dan een grote kuil.
Ons Rode Valkennest was er even erg aan toe.
Toen wij dit lazen, waren wij al druk bezig met het werk in onze eigen afdeling. De heroprichting werd bekrachtigd op 1 juni 1945.
Uit het verslag van secretaris Arie Boomert over onze belevenissen van mei tot december 1945 zijn bijna alleen maar enthousiaste berichten op te diepen. De animo om lid te worden was groot.
Het bestuur kwam in vrijwel dezelfde samenstelling als die van 1940 bijeen. Een ieder nam zijn oude taak weer op zich. Daarnaast namen Sjaan Heyman en Katrien van der Lee spontaan de leiding van de voor ons zo belangrijke onderdelen volksdans en zang. Niet alle kaderfuncties konden direct vervuld worden. Het wachten was op degenen die nog niet terug waren in Vlaardingen. Behalve Dick Stolk en Wim Hofman ontbraken ook nog Siem Barendregt, die op 3 juni 1945 na zijn gedwongen Arbeitseinsatz terugkeerde uit Wenen en Coos van IJperen die enkele dagen later na een moeizame reis uit het Duitse Kassel in zijn vertrouwde Vlaardingen werd begroet.

Door Siem Barendregt zelf getekende Nieuwjaarswens uit Duitsland.

Het Volksgebouw was tijdens de bezetting in handen gekomen van een met de NSB sympathiserende zakenman. We waren er dus op voorbereid dat terugkeer naar het oude nest wel even kon duren.
In deze overgangssituatie maakte we voor diverse bijeenkomsten gebruik van de gastvrijheid van inmiddels getrouwde leden. Voor grotere samenkomsten kregen we tijdelijk de beschikking over een zaaltje onder het pand van de Centrale Bond van Transport Arbeiders op de hoek van de Oosthavenkade/Oosterstraat. De eerste zangavond hielden we daar al op 6 juni. De eerste kernavond met de boven 16-jarigen op 20 juni. In juli kregen we voor de zaterdagavonden de beschikking over de gymzaal van de school voor Buitengewoon Lager Onderwijs in de Zomerstraat. Met het wandelen ging het wat eenvoudiger en in het Oranjepark konden we naar hartelust spel en sport beoefenen.

Bevrijdingsfeesten

Er was nog meer buitengebeuren. Arie Boomert schreef in zijn verslag: *"Op 28, 29, 30 en 31 augustus waren de Bevrijdingsfeesten. Wat wij als groep in de Eenheidsdemonstratie presteerden was af. Jong en oud toonde tot iets in staat te zijn. Een groot aandeel in het succes van de AJC-groep vormden de vlaggen, die het geheel met onze frisse zang opfleurden".*
Nog steeds in bevrijdingsroes was vrijwel heel Vlaardingen bij de festiviteiten betrokken. De buurtverenigingen, zang-, muziek-, sport-, jeugd- en gymnastiekverenigingen, ze leverden allemaal hun deel.
Alle kerken, sportvelden en feestterreinen werden ingeschakeld om alle uitbundige vreugde op een goede wijze te kunnen verwerken.
Elke dag was er een uitgebreid programma, waaraan vrijwel iedereen in Vlaardingen deelnam.

Op donderdag 30 augustus 1945 kwam de jeugd in actie. Achteraf bezien houd je het niet voor mogelijk wat je op één dag kunt presteren.
De dag werd al vroeg begonnen met een Vlaggenparade. Vanaf de Julianalaan, begeleid door meerdere muziekcorpsen, door het oosten en westen van de stad om te eindigen op het Veerplein. Daar werd even gerust om fris en vrolijk zingend langs het Raadhuis op de Markt te trekken, waar de autoriteiten op de trappen hun bewondering konden tonen.
's Middags was het al weer snel verzamelen op de Parallelweg en begonnen ruim twee duizend Vlaardingse jongeren aan een *"Grootsche Jeugddemonstratie"*.
Behalve vlaggen en vaandels waren er ook enkele praalwagens en zorgden Vlaardingse muziekkorpsen voor een klinkende opluistering van de stoet.
Aangekomen op het Feestterrein aan de Broekweg demonstreerden diverse verenigingen volksdansen en vlag- en vendelzwaaien. Vanuit 'De Schulp', een toneel met een halfronde beschermende achterwand, vormden tweehonderd jongeren een spreekkoor over het geluk, de vrede en de vrijheid, die het na de wanhoop van het oorlogsleed weer mogelijk maakten eendrachtig te bouwen aan de toekomst. Tijdens de massale samenzang had iedere 'richting' haar eigen inbreng. 'Hoort zeg het voort', 'Wilt heden nu treden', 'Gelukkig is het land' kwamen aan bod en het min of meer neutrale 'Wij zijn jong' vormde de afsluiting van het middagprogramma.
Even naar huis, wat eten en opfrissen en dan maar weer met een ongelofelijke energie op pad om als jeugd weer paraat te zijn voor de DEMONSTRATIE 'ONZE EENHEID'.
Van zes tot acht uur liepen ook werkelijk alle denkbare groepen van de Vlaardingse samenleving mee in een demonstratie die daarmee 'de Eenheid van ons wezen als Volk' tot uiting moest brengen.
Tussen vertrek en aankomst op de Parallelweg liep de route door het oosten naar de Babberspolder, Vlaardinger-Ambacht en het Westen via de Maassluissedijk weer terug naar de Vettenoordse Polder.
Om negen uur was het Feestterrein aan de Broekweg de plek waar o.l.v. M. Boerdam en begeleiding van 'Sursum Corda' een massazang die de eenheid nog eens onderstreepte.
Na zo'n intensief beleefde dag paste een vreugdevuur, dat

in een enorme omvang op het Plein 1940 de wijde omgeving feestelijk verlichtte.
Ons enthousiasme bleek ook op 31 augustus nog aanwezig, toen wij medewerking verleenden aan 'Kinderstad 1945', georganiseerd door de Oranjevereniging Vlaardinger-Ambacht.
Nico Molenkamp, de vader van Kinderstad, schreef ons: *"U zult het zelf wel allerwegen hebben gehoord, dat hetgeen uw groep bracht, zowel door de kinderen als door de volwassenen zeer gewaardeerd is".*
Een waardig slot van een drukke maand augustus.

Winterwerk van start
In september wordt het winterwerk gestart met een filmavond in het Handelsgebouw aan de Parallelweg, waar de 'Grote Visserijfilm' wordt vertoond. De saamhorigheid kent geen grenzen, want behalve onze eigen Rode Wachten zijn afgevaardigden van bijna alle bij de Nederlandse Jeugd Gemeenschap aangesloten jeugdorganisaties aanwezig. Bovendien een aantal donateurs. Al met al genoten 104 aanwezigen van deze echt Vlaardingse film.
Met deze bemoedigende opening wordt het winterwerk opgewekt ter hand genomen. Het ledental blijft stijgen. Voor de boven 16-jarigen worden een jongeren- en een ouderenkern gevormd van 17- en 18-jarigen, resp van 19 jaar en ouder. De Rode Valken worden naar leeftijd in de vertrouwde jongens-en meisjeshordes ingedeeld. Het werk met de 8-12-jarigen moet, vanwege het gebrek aan kader, nog even wachten.

Op 4 november was de Muziekzaal van het Volksgebouw tjokvol. Het was de eerste bonte avond die we weer in de ons zo vertrouwde zaal konden houden. Het werd een avond die klonk als een klok. Zowel de jongeren als de ouderen lieten de resultaten zien van wat in de afgelopen maanden was gepresteerd. Zang, dans en lekenspel wisselden elkaar in snel tempo af.
De spelers gingen voldaan huiswaarts. De donateurs die bij een eerdere actie bereid gevonden waren tot financiele steun (samen goed voor jaarlijks zeshonderd gulden) hadden 'waar voor hun geld' gekregen.
De Sinterklaasbijeenkomst was bijzonder geslaagd, niet het minst omdat iedereen een cadeautje kreeg. De Kerstbijeenkomst werd als prachtig beschreven. Als vanouds werd de kerstboom sober gehouden. Iedereen werd verzocht een knijper, een kaars en een kroes mee te brengen. De boom was al met rode linten versierd. Een ieder kreeg de gelegenheid de eigen kaars een plekje te geven. Nadat alle kaarsjes waren aangestoken, werd er een Kerstverhaal voorgelezen.
De Oudejaarsavond was een waardige afsluiting van een zo triest begonnen jaar. Deze vond plaats op het plein bij de Schiedamsedijk, dat nu Plein 1940 heet. Daar werd in het midden een kampvuur ontstoken. Het toepasselijke lied 'Vlam stijgt omhoog' werd gezongen en één van de leden las een verhaal voor.
In het Volksgebouw nam in goede harmonie een vijftal bestuurders afscheid. Zij waren bereid geweest tot een eerste aanpak en hadden op een prima manier meegewerkt om de organisatie na vijf bange, maar ook verruwende jaren weer te laten herleven. Het verjongde bestuur zou hun werk enthousiast overnemen.

Vernieuwde opzet
Hoewel dus in eerste aanleg de AJC haar werk voortzette op de manier, zoals het in 1940 was gestopt, werd er nagedacht over een mogelijk vernieuwde opzet.

In de Hertekolk in Epe nam ik van 15-22 september 1945 deel aan het eerste kaderkamp na de bevrijding.
De in te voeren wijzigingen kwamen uitgebreid aan de orde, waarbij de namen van de verschillende leeftijdsgroepen werden aangepast. Er werd sterk gepleit voor een Centraal Vriendschapsfeest met alle leden tijdens de paasdagen van 1946.

In december 1945 werd in Amsterdam het eerste congres gehouden. Siem Barendregt en Herman van der Lee werden afgevaardigd. Daar werd o.a. besproken welke mogelijkheden er waren voor fusies met jeugd-organisaties, die op hetzelfde terrein bezig waren. Zo kwam de Vrijzinnig Christelijke Jeugd Centrale wel in beeld, maar het leidde landelijk niet tot een blijvende samenwerking.
De Jeugdbond voor Onthouding, de JVO, lag blijkbaar meer in de lijn. Haar streven geen alcohol te drinken, kwam goed overeen met één van onze principes, 'dat wij geen alcohol en geen tabak gebruiken'. Het werd voorlopig een los/vast samengaan, dat ook nog leidde tot de gezamenlijke viering van het Vriendschapsfeest Pasen 1946. Daarna is de fusie toch niet tot stand gekomen. De voornaamste reden was dat de AJC zich stelde op het

principe van het democratisch socialisme. Volgens de JVO betekende dit een te sterke band met de Partij van de Arbeid. Overigens had het congres van de AJC op 14 en 15 december 1945 besloten geen organisatorische binding met die partij, toen nog SDAP geheten, aan te gaan. De AJC zou voortaan als zelfstandige organisatie fungeren.
In het kader van een gelegenheidssamenwerking met de Vrijzinnig Christelijke Jeugd Centrale werd in oktober 1945 een spel opgevoerd. De bekende Vlaardingse dirigent Jan Righarts, kaderlid van de VCJC schreef de muziek en Siem Barendregt, kaderlid van de AJC, de tekst.
Het was in korte teksten een indringende weergave van wat ons in de oorlogsjaren overkwam. De diverse groepen zoals het bewegingskoor, de dansgroep, de muziekgroep en de tamboers, ondersteunden op emotionele wijze deze teksten. Van beide auteurs was het een knappe vertolking van een ongekend dieptepunt in hun en ons bestaan.

Alles gaat goed

Na de bevrijding in mei 1945 bleef de opbouw van het land het centrale thema. Diverse hulporganisaties werden opgericht, zoals het Nederlands Volksherstel, de HARK, Hulp Actie Rode Kruis, ondersteund door de Jeugd Actie Rode Kruis. Ter aanvulling van de benodigde gelden werd in De Harmonie op 14, 17 en 18 december 1945 een revue opgevoerd, waarvan de tekst geschreven was door G. van Teijlingen, die ook de regie voerde. De welwillende medewerking kwam van Mevr. M.A. Ligthart-Hoogerwerf, declamatie, de balletgroep van DOVIDO, een keurgroep van de gymnastiekvereniging Hollandia en een volksdansgroep van de AJC die voor en na de pauze optrad. Een terugblik en een toekomstbeeld, dat bij de aanwezigen van de tot in alle hoeken gevulde Harmonie een enthousiast onthaal kreeg.
De tekst van deze revue is niet meer aanwezig, maar één van de spelers dook op mijn verzoek in haar geheugen en wist het begin nog:

Het nazidom was maar een prent,
Daarom geen mannen en geen cent
Voor tegenweer, geen enkele keer.
Hoe goed dat vaak ook was bedoeld,
Wij hebben het zelf aan 't lijf gevoeld
Dit mag zich niet herhalen.

Centraal vriendschapsfeest, krachtproef en vuurproef

Het eerste volledige jaar na de bevrijding leek wel bedoeld als een inhaalslag. Letterlijk alles werd intensief georganiseerd. Er kwam een zang-, muziek- en dansleidersbijeenkomst in Delft, we trokken naar Loosduinen voor een pinksterkamp. Delft en Dordrecht werden bezocht tijdens de vriendschap- en jeugdfeesten. In Vlaardingen was er een Zang- en Muziekweekend.
Het hoogtepunt was onmiskenbaar het Centraal Vriendschapsfeest 1946 in Amsterdam.
De viering vond plaats in samenwerking met de JVO, de Jeugdbond voor Onthouding, en telde mede daardoor het ongekende aantal van tienduizend deelnemers.
Het reizen naar Amsterdam was op zichzelf al een avontuur. Door de schaarste aan materiaal konden de Nederlandse Spoorwegen de benodigde extra treinen alleen maar in de avond en gedurende de nacht laten rijden. De treinen kwamen met onregelmatige tussenpozen binnen. Bij elke aankomst gonsde het onder die grote kap van het Centraal Station van een vrolijk geroezemoes van duizenden stemmen. Vriendschap, vriendschap klonk het alom, maar ook het zingen was steeds opnieuw een prachtig gehoor. Zelden zal. het Centraal Station opnieuw zo'n vrolijke uitgelaten, juichende groep feestgangers urenlang achtereen hebben ontvangen.
Drie dagen lang zullen de AJC'ers en JVO'ers in talrijke zalen en feestterreinen hun feest beleven.

Onze jongens overzee...

Verschillende AJC'ers, voornamelijk kaderleden, zaten in de dienstplichtige leeftijd. Het leger was in de socialistische beweging al niet zo favoriet, maar toen onze jongens opgeroepen werden voor de politionele acties in Indonesië, wisten we dat ze nog langer aan ons werk onttrokken zouden worden. De eerste AJC'er moest al in juli 1946 in militaire dienst. Daan Verbrugge beet het spits af. De eerste lange brief kwam van Rinus van 't Wout, die op weg naar Indonesië zich in oktober 1946 op de Indische Oceaan bevond. Heel cynisch besloot hij zijn brief met de beginregels van een lied: *'Al huilen stormen nog zo fel, we (jullie) gaan vooruit en zingen...'*. Adri Mullenders besloot zijn goede wensen voor het jaar 1949 met het slot van een ander AJC-lied: *'En nooit gaan de stonden der vriendschap voorbij'*.
Joop Knegt bedankt voor de ontvangst van het HAKA-kerstpakket, beschikbaar gesteld door de coöperatieve Handelskamer en schrijft dat de eerste jongens in februari 1950 zullen terugkeren naar Holland. Dat geldt niet voor Anton van Rijswijk. Als journalist en later onderwijzer schrijft hij regelmatig. In de laatste van de zestien brieven, gedateerd 27 december 1950, schrijft hij: *"Het gaat er wel een beetje benauwd uit zien. De besprekingen van de Republiek Indonesië met de Ambonezen verlopen niet voorspoedig. Zij vertikken het om weg te gaan. Aan de Nederlandse militairen is ook een ultimatum gesteld. Persoonlijk heb ik daar minder moeite mee"*.
Binnen de AJC hielden we ons ook met de geschiedenis van het voormalige Nederlands-Indië bezig. Philip van Praag schreef in februari 1946 een *'Kerntaak over Indonesië'*. Deze uitgebreide brochure stelt tenslotte dat de Regering die de huidige chaos in samenwerking met

Indonesië moet oplossen een moeilijke taak zal hebben. Om het doel te bereiken moet er een sfeer van wederzijds vertrouwen ontstaan.
Dat die sfeer nog lang niet aanwezig is, blijkt uit een *'Verklaring inzake eerste politionele actie in Indonesië'*, die het hoofdbestuur van de AJC in augustus 1947 uitgeeft.
Een citaat hieruit: *"De AJC heeft met diep leedwezen kennis genomen van het vastlopen der onderhandelingen en het toepassen van geweld in Indonesië, op een ogenblik, nadat het volgens de berichten mogelijk scheen op een vreedzame wijze tot een oplossing van de gerezen moeilijkheden te komen. In dit tragische uur gaan onze meest vriendschappelijke gedachten uit naar allen, Indonesiërs en Nederlanders, die in vertrouwen tot het laatste ogenblik zijn blijven geloven in de kracht van de geest boven het geweld.*
Het is diep bewogen met het lot van de nu strijdende Nederlanders en Indonesische militairen, van wie het allergrootste gedeelte jongeren zijn en met de Indonesische en Nederlandse families, wier zonen als slachtoffers van die strijd reeds zijn gevallen. Het toepassen van geweld kan het niet anders zien dan als een bewijs van onmacht om op een vreedzame wijze goede bedoelingen te verwerkelijken". Einde citaat.
In de uitgebreide verklaring doet de AJC nog een hartstochtelijk beroep op allen in Indonesië en Nederland die verantwoordelijk zijn voor het geweld, niet te berusten maar te zoeken naar wegen die het geschokte vertrouwen kunnen herstellen. En die aan de vijandelijkheden een einde kunnen maken.

Jeugd van twee landen zat in de raadsbanken

Er waren ook internationale contacten van meer vreedzame aard. De gelijkgezinde Engelse Woodcrafters logeerden bij de Vlaardingse AJC'ers en werden op het stadhuis door burgemeester mr. Heusdens welkom geheten. Het waren er 21 en samen met de 9 AJC'ers zaten zij in de raadszaal. Het kleurde wel goed, die in groen gestoken jongeren tussen het mosgroen van de plechtige zetels.
De burgemeester, gezeten tussen de wethouders Buis en Van Minnen, sprak de Engelse jongeren in hun eigen taal toe. Mr Heusdens vertelde hun iets over ons land en zijn geschiedenis en over Vlaardingen.
Hij herinnerde aan het leed dat beide landen in de laatste oorlog was overkomen. Door de gezamenlijke strijd is er een band gesmeed tussen onze landen. Dit bezoek zal bovendien meewerken aan een beter begrip en hechtere vriendschap tussen beide volken.
De leidster van de Woodcrafters, even oud als de anderen, bedankte voor de hartelijke ontvangst en vertelde iets over hun werk en hoopte dat de groep van dit bezoek veel zou leren.
Het raadhuis werd bekeken. Onder aanvoering van de burgemeester stapte het gezelschap naar de overkant om de toren te beklimmen. Vol trots liet de eerste burger op de trans zijn arm zwaaien over de stad, waarvan hij zelf nog maar nauwelijks een half jaar burgemeester was.

Tiende Internationale Rode Nederzetting

Bezoeken als aan Vlaardingen werden overal in het land gehouden. Al deze ontmoetingen hadden ten doel de vele nationaliteiten aan elkaar te laten wennen, voordat zij samen zouden deelnemen aan de Internationale Rode Nederzetting. Van 27 juli tot 16 augustus 1947 waren drie kampen georganiseerd op de terreinen van de AJC in Vierhouten. Behalve uit Nederland en Engeland, zouden ook de 12-16-jarigen deelnemen uit België, Frankrijk, Denemarken en Zweden.
Deze Tiende Internationale Rode Nederzetting werd als Republiek betiteld met het kenmerk: *'De wereld omspannen met Vriendschap'*.
De officiële taal der Republiek is de taal der Vriendschap. Dat houdt in dat elke bewoner bereid moet zijn de ander te helpen. Alle inwoners hebben gelijke rechten en plichten. Groeten met 'Vriendschap' en de geopende hand naast de linkerschouder houdt in dat men niets voor elkaar te verbergen heeft.
De Republiek zal drie weken bestaan en een voorbeeld moeten zijn van de wijze waarop de mensen in de wereld samenleven. Het idee van de Verenigde Naties in miniatuur.
Bij de voorbereiding voor deze Tiende Internationale Rode Nederzetting is al aan het begin van het jaar een internationale briefwisseling op gang gekomen. Arie Lakerveld (later namens de Industriebond NVV leider van de eerste bedrijfsbezetting, bij Enka, in Nederland), kan namens het Vlaardingse koppel De Roodvalken in het landelijke orgaan de Wiekslag trots laten weten dat hij van de Zweedse vrienden twee speldjes heeft ontvangen. Ze gaan als voorbeeld dienen om hun honk te versieren met uitgezaagde emblemen van hun buitenlandse vrienden.
In diezelfde Wiekslag blijkt de activiteit van Sjaak Troost, die namens zijn koppel vertelt over een propagandaavond die bijzonder geslaagd is. Dat moet ook wel met het optreden van onder meer: Antonie Houtskool, Johnnie Klaroen, Nelis de Lacher en Peter Goedzak.
Piet van den Ende uit koppel de Zilvermeeuwen laat

in geheimtaal weten dat ze 1260 flessen en 6 grote stapels kranten hebben opgehaald voor de pot van de Nederzetting. Aangehouden door een politieagent konden zij aantonen dat de kranten rechtmatig afkomstig waren van de Openbare Leeszaal.
Piet zou in 1979 opnieuw van zich laten horen. In een uitzending waarin Vlaardingen centraal stond, verzorgd door de VARA-radio, waarvan hij toen directeur was, kreeg één van onze oud-AJC'ers toestemming een praatje te houden over een te houden reünie. In de correspondentie met hem vindt hij dat *"een hartstikke leuk idee"*.
Gré Hofman uit koppel De Leeuwerik schreef vol trots dat zij in ruim een uur 50 Wiekslagen hadden verkocht. En dat ze druk aan het repeteren waren voor een propaganda-avond.
Eén van de lekenspelen die op zo'n propaganda-avond werd opgevoerd was 'De Vlaamse Kermis', die altijd begon met:

Goeden avond, geacht publiek.
Hier zijn we weer zoals u ziet.
Schrik niet, we zijn nog niet gekleed.
Geduld, straks is 't toneel gereed.
U zult natuurlijk verwachten.
Dat wij u een spreekkoor brachten.
We geven de brui aan dat eeuwig gerepeteer.
Aan dat gedril van "nu nog een keer"
Wij willen zingen, dansen, springen.
Geen ingehouden klank en zulke malle dingen.
We zetten een muts op of trekken een jak aan.
Het hindert niet of het gek zal staan.
We spelen voor de vuist wat weg.

Al valt het niet mee, eerlijk gezegd.
Maar nu niet langer spreekkoortaal geklets
Jullie willen wat zien en geen gezwets.
Kom laten we eerst zeggen wie we zijn
U mocht zich eens vergissen in de maneschijn
Ik ben de bakker en ik ben de waard
Wij zijn matrozen van de grote vaart
Ik ben de orgeldraaier en hij is de pierewaaier
Ik ben het verlegen meissie
En ik hou zo van m'n bolle Gijssie
Dat is Nelie, dat is Louw
Maar stop we beginnen gauw.

Ongeorganiseerde jeugd

Een samenbundeling van alle jeugdverenigingen kreeg gestalte in de Stichting Vlaardingse Jeugdgemeenschap. Namens de AJC werd Siem Barendregt tot secretaris gekozen.
Eén van de punten die de VJG zich ten doel stelde was het stimuleren van de activiteit van de ongeorganiseerde jeugd. Hoe kon men iets bedenken om deze jongeren tot een nuttige en leerzame besteding van hun vrije tijd te bewegen.
De eerste poging de langs de straat slenterende jeugd te activeren was het opzetten van een Huisvlijttentoonstelling. Meer dan 230 jongeren kwamen in actie en gebruikten vele winteravonden in 1948/49 om een aantal werkstukken te produceren.
Een zaal van het Zeemanshuis aan de Westhavenplaats werd dikwijls belangeloos beschikbaar gesteld om daar te kunnen werken.
Op donderdag 21 april 1949 kon Ds W.J. Schouten, voorzitter van de VJG, in de afslagzaal van het Handelsgebouw een tentoonstelling van honderden werkstukken openen. Er was veel te bewonderen op bijna elk gebied van de huisvlijt. Fraaie handwerken, uitstekende tekeningen, hout-, metaal- en leerbewerkingen, boetseer-, cartonnage- en papierarbeid in iedere vorm en kleur.
Mede dankzij de medewerking van het gemeentebestuur en vele particuliere bedrijven is het initiatief van de VJG met succes bekroond.

Vlaardingse jeugd met toekomst in handen

Een tweede activiteit van de Vlaardingse Jeugd Gemeenschap was een gezamenlijke jeugdmanifestatie, waarvan de start plaats vond op het Hollandiaanterrein aan de Nieuwlandzijde van de Babberspolder.
Het slot van dit Openluchtspel-stadsspel "Vlaardingen bouwt, de jeugd bouwt mee" speelt zich af in het VFC-sportpark aan de Sportlaan. Toen de sterren al aan de hemel stonden, toonden 45 jongens en meisjes een maquette van het Vlaardingen anno 2000, ter plekke door hen zelf in elkaar gezet.
Deze maquette is in de maand augustus te zien geweest, bevestigd op de zijkant van het pand op de hoek Verbindingsweg/Westhavenplaats.
Bij de afsluiting van deze manifestatie overhandigde burgemeester J. Heusdens aan de jeugdige Siem Barendregt, de geestelijke vader van het stadsspel, een symbolische medaille. Mr Heusdens zegde toe een speciale medaille te laten slaan, maar dat is er nooit van gekomen.
Siem was ook nog actief in het gewest Zuid-Holland van de AJC en was jarenlang een gewaardeerd voorzitter van de PvdA-raadsfractie. Hij stierf op 59-jarige leeftijd als landelijk voorzitter van een bij het NVV aangesloten vakbond.
Overigens was het gemeentebestuur, zonder wettelijke verplichtingen, belangstellend naar de mening van de burgerij. Zo maakte ik namens de AJC in die jaren deel uit van de commissie Jeugd en Cultuur, die het college, en met name Teun de Bruijn, wethouder van Stadsontwikkeling, met resultaat adviseerde.

Van kaderblad tot grootste krant

De banden met de Rode Familie waren na de bevrijding

weliswaar losser geworden, maar in de praktijk betekende dat zeker geen breuk in de samenwerking. Een prachtig voorbeeld is het 50-jarig bestaan van de uitgever De Arbeiderspers, tevens eigenaar van 'de grootste krant van Nederland, Het Vrije Volk'.
Het hoofdbestuur van de AJC bood de directie van de AP niet alleen een brochure over dit 50-jarig jubileum, maar zorgde ook voor de verspreiding.
Deze brochure werd in onze stad door de ijverige AJC'ers huis aan huis verkocht voor de luttele prijs van een kwartje. Het succes van de eerste avond was stimulerend. In een deel van Vlaardinger-Ambacht werden in een uur tijd 115 van de duizend beschikbare exemplaren aan de man of de vrouw gebracht.

Dertigjarig bestaan

Om het 30-jarig bestaan van de Vlaardingse AJC-afdeling in volle luister te kunnen vieren, werd er maandenlang gewerkt aan de voorbereidingen. Het feest nam meerdere dagen in beslag, maar het werkelijke hoogtepunt was toch de 'familie-avond' die op zaterdag 3 juni 1950 plaats vond.
De feestrede werd uitgesproken door J.G. Suurhoff, tweede voorzitter van het NVV, maar toen al voorbestemd minister van Sociale Zaken in het derde kabinet Drees te worden.
Deze familieavond werd de jubilerende afdeling aangeboden door de Vlaardingse Bestuurdersbond, de Partij van de Arbeid, de VARA-afdeling, De Stem des Volks, de arbeidersmuziekvereniging Voorwaarts en het Instituut voor Arbeidersontwikkeling. Behalve van de zang en muziek genoten ruim duizend toeschouwers van declamatie en volksdansen van de AJC.
De jaarlijkse tentoonstelling was vanwege het jubileumjaar uitgebreider dan gebruikelijk.
De belangrijkste gebeurtenissen van de afgelopen 30 jaar zouden het beeld bepalen, aangevuld met een stand over het internationale werk van de socialistische jeugd. Het werk van de Unesco, de opvoedkundige, wetenschappelijke en culturele organisatie van de Verenigde Naties, werd met afbeeldingen weergegeven.
In de tuin van het Volksgebouw werd een compleet kamp gebouwd.
Voor het overige waren de gebruikelijke onderdelen aanwezig, zoals de producten van de handenarbeid van de jongens en de meisjes, de Verkoopcentrale van de AJC, De Arbeiderspers en de Coöperatie. De attracties zoals het Rad van Avontuur e.d. zijn uiteraard aanwezig om geld in het laatje te brengen.
Wethouder Jan Buis verrichtte op maandag 5 juni in de tuin van het Volksgebouw de officiële opening.

De handen uit de mouwen

Toen het Volksgebouw in 1949 eigendom werd van de daartoe opgerichte Stichting, kondigde de voorzitter aan dat nu de handen uit de mouwen gestoken moesten worden om met eigen krachten het gebouw een beter aanzien te geven. Omdat zelfs de hoognodige reparaties uitbleven nam de AJC zelf het initiatief en kreeg zij toestemming zaal 6, bekend als AJC-zaaltje, op te knappen.
Na zeven weken ploeteren, voor het grootste deel met amateur-bouwvakkers, was het zover. Op zaterdag 27 oktober 1951 keken vele vrienden van de jeugd met bewondering naar de vernieuwde inrichting.
Diezelfde bewondering liet Het Vrije Volk op vrijdag 12 oktober 1951 blijken in een lovend artikel over de AJC met als titel: OOK DE AJC GAAT DE ZAKEN WEER ENERGIEK AANPAKKEN
"Onder de vele organisaties, die zich deze winter actief zullen bezighouden, neemt natuurlijk ook de Arbeiders Jeugd Centrale een belangrijke plaats in. Dat is men van deze energieke en boeiende afdeling zo langzamerhand wel gewend geraakt. Belangrijk vooral is het streven naar een eigen gebouw, waarvoor in het voorjaar een grote bazar, tevens tentoonstelling, in het Volksgebouw zal worden georganiseerd. Verder loopt men bij de AJC met grootse plannen rond voor een daverende propaganda-avond in de Stadsgehoorzaal. Ook het normale programma toont een initiatief en werklust, een socialistische jeugdbeweging waardig".
Weergave van het hele artikel zou te ver voeren, maar één punt moet beslist worden vermeld.
"De Trekvogels zullen deze winter een grote actie voeren ter voorbereiding van deelname aan het internationale kamp, dat in samenwerking met de Deense zusterorganisatie wordt georganiseerd in de omgeving van Kopenhagen. De solidariteitspot moet goed gevuld worden zodat iedereen kan deelnemen. In de koppels wordt het voor allen nog onbekende land uitvoerig besproken. Ook de belangrijkste woorden van de Deense taal worden geleerd".
Het kamp zou in augustus 1952 op de deelnemers van beide landen een onvergetelijke indruk maken.

De Zwaluwen vlogen samen uit

Het werk met de 8-12-jarigen kwam na de bevrijding moeizaam tot stand. Door het ontbreken van voldoende kader moesten we ons voornamelijk beperken tot het samenzijn met de hele groep. Het vormen van kleine groepjes, de zgn. koppels, moest nog even wachten.
Niettemin werd er veel werk verzet met de 44 Zwaluwen, welk aantal aan het eind van dat jaar, 1952, tot 65 was gestegen..
Zo lezen we in het jaarverslag 1952 over vele hoogtepunten. Het paasfeest werd samen gevierd met de Zwaluwen uit Delft. Het Paasspel speelde zich met de 82 deelnemers af in het Oranjepark.
De dagen werden gevuld met wandelingen en bonte

middagen en avonden in het Volksgebouw, afwisselend verzorgd door de Delftenaren en de Vlaardingers. *"De ouders en de deelnemers waren gewoon niet te bergen, zo fantastisch was het"*, concludeert de secretaris.
Als onderdeel van het grote 1 meifeest was er 's middags een kinderfeest in de Stadsgehoorzaal. De Zwaluwen werkten daaraan mee met enkele spelen en dansen. Heel trots wordt vermeld *"...dat zij hiermee tevens de eerste Vlaardingers zijn die op het toneel speelden van de spiksplinternieuwe Stadsgehoorzaal"*.
Er ging nog meer gejuich op. Het koppelwerk werd gestart met drie jongens- en drie meisjeskoppels. De voorbereiding van het Zwaluwenkamp kon daardoor intensiever zijn. Het in praktijk brengen van deze kennis gebeurde op de dagtocht van de hele vlucht naar 'de overkant', min of meer onder de rook van de opkomende industrie. Daar werden de tenten opgezet en ingericht. Er werd proef gedraaid met het aansteken en brandend houden van de toch wel bijzondere petroleumtoestellen, die primussen werden genoemd.
Het weekkamp met 36 Zwaluwen en 5 kaderleden vond plaats van 9-16 augustus in Leersum op het kampeerterrein 'De Bonte Vlucht'. Zij konden na afloop terugzien op een prettig kamp in een prachtige omgeving.
De Zwaluwen blaakten van activiteit want een tiental werkte nog diezelfde maand mee aan een zomerfeest van de Algemene Nederlandse Metaalbewerkers Bond op het Feestterrein aan de Broekweg.
Het Luxortheater op de Westhavenkade was het volgende doel. Op deze Familieochtend kwamen op zondagmorgen 5 oktober de Zwaluwen als eerste AJC'ers aan bod. Zo stonden 60 Zwaluwen samengepakt op het toneel, waar zij ouders en vrienden lieten zien hoe zij op hun bijeenkomsten bezig waren met zingen, dansen en spelen.
De rest van het programma bestond uit diverse lekenspelen, volksdansen en het optreden van de zang- en muziekgroep. Het was een gratis voorstelling voor ouders, donateurs en vrienden, gedeeltelijk gefinancierd door de opbrengst van een tombola.

De AJC gaat op in (de) ruimte

In het kamphuis de Paasheuvel zou op 28 februari 1959 het congres besluiten tot opheffing van de AJC om deze te laten opgaan in een nieuw op te richten neutrale organisatie. Het was het einde van veertig jaren socialistisch opvoedingswerk. Een uiterst bewogen dag voor de velen die er meerdere jaren van vreugde en vriendschap hadden meegemaakt.
Eén van ons heeft dit moment van nabij meegemaakt. Coos van IJperen was in 1947 gekozen als lid van het Gewestelijk Bestuur. In 1952 werd hij geroepen de voorzittershamer over te nemen en mede daardoor ging hij deel uitmaken van het hoofdbestuur. Door het enthousiasme waarmee hij de dagelijkse praktijk van het werk in Noord-en Zuid-Holland begeleidde, werd hij in 1955 bezoldigd lid van het hoofdbestuur.
Toen op 1 maart 1959 het jeugd- en jongerencentrum 'RUIMTE' werd opgericht voelde hij weinig animo mede leiding te gaan geven aan een neutrale jeugdorganisatie. Zijn vader had blijkbaar te veel socialistisch denken op zijn zoon Coos overgebracht om die stap te kunnen maken. Hij besloot dan ook zijn ontslag in te dienen, maar had zoveel verantwoordelijkheidsgevoel dat hij niettemin nog een jaartje meewerkte om de nieuwe organisatie op de rails te krijgen.
Zijn loopbaan als jeugdleider eindigde definitief op 1 mei 1960. Het stempel dat het werken in de AJC op hem heeft gedrukt, zou later weer zichtbaar tot uiting komen bij het organiseren en opzetten van meerdere reünies van onze afdeling en niet te vergeten in zijn functie als raadslid namens de PvdA.
'Ruimte' zou zijn neutrale jeugdwerk tot 1971 volhouden.

De kampeerterreinen en huizen van de voormalige AJC worden overal in het land tot op vandaag beheerd en geëxploiteerd door de Stichting Paasheuvelgroep. Ook nu heeft zij nog een sociale functie. Behalve de verzorging van jeugdkampen voor de vakbeweging worden er tientallen kampen voor éénoudergezinnen georganiseerd in samenwerking met de plaatselijke sociale diensten.
De Stichting Oud-AJC-Kontakten onderhoudt de band met degenen die korter of langer lid van de AJC waren via een blad, dat vier maal per jaar verschijnt en door het houden van Paasheuveldagen.
Want nooit gaan de stonden der vriendschap voorbij.

Herman van der Lee

Overzicht van geraadpleegde bronnen:

Erven, Toon van, gedichtenbundel, Amsterdam, 1999
Kroniek van Vlaardingen 1929, Jaarboek 1980 Historische Vereniging Vlaardingen
Kandel, Bert, Achterban PvdA, Vlaardingen, 1980
Lee, Herman van der, AJC-collectie vanaf 1918
Pleijsier, Arie, Zes dwaze dagen, AJC Amsterdam, 1927
Punch, mr, Brochure Wij Bouwen, 1934
Stadsarchief, Emaus Vlaardingen
Vlaardings Volksblad, bijblad Voorwaarts, 2 mei, 24 juli, 6 augustus 1935, april 1937
Voorwaarts, Sociaal-democratisch Dagblad, Rotterdam, 23 juli 1926, 21 september 1929
Vorrink, Koos. Paasheuvel, Amsterdam, 1923
Vrije Volk, Het, Rotterdam, 12-10-51

Alle illustraties komen uit de collectie van de auteur.

Voor 't donker bos, aan de wijde hei,
Machtig beschermd en toch eindloos vrij,
Tussen de rust en het naaldgeruis
Rijst onze woning, ons makkerhuis.

Makkers in liefde, in lach en lied,
Bouwden wij zelf deze tempel niet?
Rijker aan schatten dan goud en brons;
Iedere steen is een droom van ons.

De Paasheuvel (1e en 4e couplet) van Margot Vos.
Tekening: Fré Cohen; uit 'Koos Vorrink, een Vlaardinger'.